

הישיבה התשעים-ושבע של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ג בסיוון התשמ"ה (12 ביוני 1985)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:05

א. הודעה מדינית מפי ראש הממשלה — הצבעה על הצעות הסיכום

ה צ ב ע ה בעד הצעת הסיכום של סיעות מפ"ם והתנועה לזכויות האזרח ולשלום, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה — מינוט — נגד — נמנעים	היו"ר א' נחמיאס: חברי הכנסת, אני מחבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ניגש ישר לסעיף הראשון, אני אעמיד להצבעה הצעות הסיכום של הסיעות השונות. נתחיל בהצבעה על הצעת סיכום הדיון בהודעת ראש הממשלה בכנסת ביום שני השבוע, מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה.
ה צ ב ע ה הצעת הסיכום של סיעות מפ"ם והתנועה לזכויות האזרח ולשלום, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה, לא נתקבלה. היו"ר א' נחמיאס: הצעת הסיכום נדחתה. אנו ניגשים להצביע על הצעת סיכום מטעם סיעת התחיה-צמת, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה.	ה צ ב ע ה בעד הצעת הסיכום של סיעת הרשימה המתקדמת לשלום, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה — מינוט — נגד — נמנעים
ה צ ב ע ה בעד הצעת הסיכום של סיעת התחיה-צמת, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה — מינוט — נגד הצעת הסיכום של סיעת התחיה-צמת, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה, לא נתקבלה.	הצעת הסיכום של סיעת הרשימה המתקדמת לשלום, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה, לא נתקבלה. היו"ר א' נחמיאס: הצעת הסיכום נדחתה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצביע על הצעת הסיכום בהודעת ראש הממשלה מטעם סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה.
ה צ ב ע ה ההצעה נדחתה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצביע על הצעת סיכום הדיון בהודעת ראש הממשלה מטעם סיעות הליכוד, המערך, חזית דתית לאומית, ספרדים שומרי תורה, שינוי, אגודת ישראל — יהדות התורה, מורשה, אומץ.	ה צ ב ע ה בעד הצעת הסיכום של סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה — מינוט — נגד — נמנעים
ה צ ב ע ה בעד הצעת הסיכום של סיעות הליכוד, המערך, חזית דתית לאומית — המזרחי הפועל המזרחי ובלתי מפלגתיים, התאחדות הספרדים שומרי תורה, שינוי — מפלגת המרכז, יהדות התורה — אגודת ישראל, מורשה, אומץ — נגד — מינוט — נמנעים	הצעת הסיכום של סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה, לא נתקבלה. היו"ר א' נחמיאס: הצעת הסיכום נדחתה. אנו ניגשים להצביע על הצעת סיכום הדיון בהודעת ראש הממשלה מטעם הסיעות מפ"ם ור"צ, הכוללת הצעה להביע אי-אמון לממשלה.

חוכרת ל"ה, ישיבה צ"ז

— הודעה מדינית מפי ראש הממשלה — הצבעה על הצעות הסיכום;
— הצעה לסדר; שאלות ותשובות

המרכז, יהדות החורה — אגודת ישראל,
מורשה, אומץ נתקבלה.
היו"ר א' נחמיאס:
הצעת סיכום זו נתקבלה. חברי הכנסת, אני מכריז על
הפסקה של עשר דקות.

הצעת הסיכום של סיעות הליכוד, המערך,
חזית דתית לאומית — המזרחי הפועל
המזרחי וכלתי מפלגתיים, התאחדות
הספרדים שומרי תורה, שינר — מפלגת

(הישיבה נפסקה בשעה 11:09 וחורשה בשעה 11:21).

ב. הצעה לסדר

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב־ראש, לעתים רחוקות אני מעלה הצעות
לסדר, אבל מאחר שהדברים הועלו, ברשותך, אני רוצה להציע
שתמצא את הדרך המכובדת ביותר להשתתף באתר של
המשפחות ובאבלה של האומה, ולמרות הכול לקיים את ישיבת
הכנסת. אינני רוצה להסביר מדוע. אני חושב שהדברים מובנים
מאליהם.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אתמול הביע מעל במה זו יושב־ראש
הישיבה, חבר הכנסת שוסטק, צער על האסון שאירע
והשתתפות בכאב המר, הקשה והכבד על הילדים שנשפדו ושלה
תנחומים בשם הכנסת למשפחות.

היום נסיים את הישיבה בשעה 14:00 ונאפשר לחברי
הכנסת שירצו בכך להשתתף בהלוויה ולהביע את הזדהותם עם
המשפחות שאיבדו את יקיריהן ואת תנחומיהם להן.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אני מקבל זאת.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מתכבד לחדש את הישיבה.

הצעה לסדר לחבר הכנסת פנחס גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, חשבתי שהכרזה הפסקה, כדי
שנשיאות הכנסת תגיע למסקנה מסוימת. אתמול קרה אסון
גדול. כולנו כאן נחרדים וכולנו שותפים לאסון ולהרגשה
הקשה. נשיא המדינה קרא ליום אבל לאומי. חשבתי שזמן
ההיגיון וזמן התבונה יהיה, שהכנסת תביע את הזדהותה, ואולי
לא תקיים את ישיבתה היום על־מנת לאפשר לחברי הכנסת
להשתתף בהלוויה. אני מקווה שחלק מחברי הכנסת אכן
ישתתף בהלוויה.

אני פונה ליושב־ראש ומציע לנעול את ישיבת הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
הצעה לסדר לחבר הכנסת שבח וייס.

ג. הודעה מדינית מפי ראש הממשלה (הצבעה על הצעות סיכום — המשך)

פרס לווייתורים נוראים וטרגיים, ויודעת כי המדינה מתפוררת,
כאשר השמאלנים המתמיוונים והתבוסתנים מסיתים והורסים
דור שלם של צעירים — אותה סיעת ליכוד מוכרת את כל
העקרונות של זיבוטנסקי ושל הדר ושל חוגר ושל יושר
פוליטי.

ראויה הממשלה הזאת ליפול ולא להוסיף קום. ואילו היה
לה שמץ של יושר, היתה קמה ובורחת.

אך אי־אפשר להצביע בעד הצעות אי־אמון שהוגשו
מטעם שונאי ישראל ועובדי ישראל, תומכי אש"ף ותוקעי סכין
בגב צה"ל. כמה הייתי רוצה להצביע אי־אמון לממשלה. אך לא
אוכל לעבור על הוראת חז"ל: "אל תחבר לרשע".

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת כהנא.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, חבר הכנסת כהנא נמנע בהצבעה על
ההצעות לסיכום הדיון על ההודעה המדינית מפי ראש
הממשלה. רשות להודעה לנמנעים לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, ברי כחמה שהממשלה
הזאת חייבת ליפול. "הזוג המזרחי", הצמד הלא־חמד הזה,
מסמלים כל מה שרקוב במדינת ישראל. הורתה של הממשלה
הזאת בתאוה לשלטון, לידתה כרצון לאחוז בציפורניים
בקירות הכוח, והמשכיותה בפחד מבחירות שבהן יתקומם עם
זועם, מתוסכל וממורמר וילמד אותם לקח פוליטי ומוסרי.

סיעת הליכוד, שידעת כי שמעון פרס — מגדולי
הדמוגוגים — לעולם לא יקיים את הבטחתו לרוטציה, ויודעת
שמתוך התרפסות לפני הברקן בווינגטון יביא אותנו שמעון

ד. שאלות ותשובות

שר הבינו והשיכון ד' לוי:
אדוני היושב־ראש, אני אשיב על שאלות מס' 322 של
חבר הכנסת מחמד ותר, 323 של חבר הכנסת עבדאללה
דראושה, 783 ו־747 של חבר הכנסת רן כהן, שכלן באותו
נושא.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר־היום:
שאלות ותשובות. אני מזמין את שר הבינו והשיכון להשיב
על שאלות, ולראשונה על שאלת מס' 322 של חבר הכנסת
מחמד ותר.

שכונות עגמי וג'כליה, שהן בתחום שיפוט של מעיריית תל-אביב-יפו. נמצאות במצוקה קשה. מצב המגורים והמבנים הקהילתיים וההנהגה בתחומי החינוך והבריאות הם מהחמורים בישראל.

לאור זאת שאלותי הן:

1. מדוע לא נכללו שכונות אלה עד עתה בפרויקט שיקום השכונות?

2. מדוע לא יפעל השר להכללתן בפרויקט מיד?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

הנני מתכבד להשיב על שאלות מס' 322 של חבר הכנסת מחמד ותר, 323 של חבר הכנסת עבד-אלוה דראושה, 783 ו-747 של חבר הכנסת רן כהן:

גובשה תוכנית לחמש השנים הקרובות, ובמסגרתה תיפתר בעיית דיוורן של כ-450 משפחות ערביות ביפו. ייבנו דירות חדשות, יירכשו דירות יד-שנייה וימוחרו דירות ומבנים על-פי רשימה מסודרת של האתרים לשימור.

כימים אלה נמצאות בשלבי בנייה שונים כ-150 יחידות דיור, מתוכן מעל ל-50 יחידות בשלבי גמר.

המסלולים המגוונים של הסיוע במשכנתאות של משרדי באים לסייע ולהיטיב את מצב מגוריהם של כל אזרחי המדינה, על-פי שיטה פרוגרסיבית ואוניברסלית, וכלא התייחסות לדרתו או למוצאו של האזרח. ההלוואות להטבת תנאי דיור למשפחות גדולות ולזוגות צעירים מוענקות על-פי קריטריונים אלה.

בנוסף על כך, חברת "חלמיש" ומינהל ההנדסה בעיריית תל-אביב-יפו בודקים לגופו כל מקרה של משפחה הגרה במבנה רעוע, וכן בוחנים באיזו מידה ממוקם המבנה במרקם האתרים לשימור, ופועלים בהתאם.

שילובה של שכונת עגמי בפרויקט שיקום השכונות ייבחן על-ידי ועדת התיאום העליונה, המשותפת לממשלה ולסוכנות היהודית, וקובעת את מועד הכללתן בפרויקט של השכונות הנוספות ואת מספרן.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מחמד ותר.

מחמד ותר (מפ"ס):

האם אדוני השר יכול להודיע לנו שאכן הוקצה תקציב לביצוע בשנת הכספים השוטפת?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

התוכנית, שעל גיבושה הודעתי לכנסת, תחל בשנה זו.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אמרת שוועדה תבחן את שילובה של שכונת עגמי בפרויקט שיקום השכונות. אם כך, הבעיה יכולה להיפתר בעוד מאה שנה. השאלה היא, באיזה עיתוי הדבר הזה ייבדק ויתבצע, ומה עמדתך שלך בנושא?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בנושאים שאנחנו דנים עליהם בהיעדרות של המשרד לא מדובר על תוכניות מדור לדור. זכורה לכנסת גם הודעתי על הכללתן של שכונות חדשות בפרויקט שיקום השכונות. זה התבצע לפני שנה וחצי.

322, 323, 783, 747. מצוקת הדיור של ערביי יפו חבר הכנסת מ' ותר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

מצוקת הדיור של ערביי יפו הולכת ומחמירה. טיכום שהתקבל לפני כשנתיים בוועדת הכלכלה על הטבת תנאי הדיור, כעקבות התאבדותו של צעיר מבני המקום, לא התבצע ולא רואים את ראשית ביצועו. גם תשובות כבוד השר על שאלות של חבר הכנסת, אין להן מימוש בשטח עד כה.

ברצוני לשאול:

מה עשה משרד הבינוי והשיכון כנדון עד כה ומה הוא מתכנן לעשות על מנת שנוכל לראות ולו ראשית פתרון מקיף וממשי לבעיה?

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בכסליו התשמ"ה (19 בדצמבר 1984):

האזרחים הערבים בתל-אביב-יפו חיים בתנאי דיור ירודים. מצוקת הדיור שלהם גדולה, משפחות רבות גרות בחדר אחד ואחרות סובלות ממחסור באפשרויות של דיור.

התושבים הערבים מתלוננים שאין מענה על בקשותיהם החוזרות ונשנות לשיפור תנאי מגוריהם ולטיפול בבעיות, והם אינם יכולים להשיג את אותן משכנתאות, אשר מקבלים האזרחים היהודים, שכניהם ביפו.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכללים האזרחים הערבים ביפו בתוכניות שיקום השכונות?

2. האם יש למשרד השיכון תוכניות לפתרון בעיית הדיור של הערבים ביפו?

3. אם יש תוכניות, מתי יוחל ביישומן?

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ד' באדר התשמ"ה (25 בפברואר 1985):

ועדת הכלכלה של הכנסת העשירית, שבראשה עמד השר גד יעקבי, הגישה ביום 22 בפברואר 1982 מסקנות בעניין מצוקת הדיור ביפו, ולפיהן: א. תגובת תוכנית לחמש שנים, בדיקת של כ-150 פתרונות דיור לשנה לפחות, כדי לענות על מצוקת הדיור של ערביי יפו; ב. משרד הבינוי והשיכון יפעל בדחיפות להסדרת רכישת הקרקע, כדי לאפשר את בניית 80 הדירות; ג. משרד הבינוי והשיכון יכלול בפרוגרמה שלו את התוכנית הנ"ל וכן תוכניות אחרות שביצוען מתעכב; ד. הוועדה פונה לרשויות המוסמכות לבחון בדחיפות כל מקרה של משפחה הגרה במבנה רעוע, לבני אפשרות שיכונה בתנאים משופרים; ה. הוועדה פונה לשר הבינוי והשיכון, לדווח לה בתוך שישה חודשים על הצעדים שנקטו לצורך פתרון בעיה חמורה זו.

לאור מסקנות אלו, אבקש מכבוד השר לענות לי:

1. האם מומשו מסקנות אלה?

2. אם לא — מדוע?

3. האם מוכן השר, בתוקף תפקידו כשר הכלכלה, לפעול למימושן של המסקנות שטרם בוצעו?

4. אם כן — מתי וכיצד?

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בשבט התשמ"ה (19 בפברואר 1985):

1 — 2. אורכו של הכביש המוביל לקבר יתרו הוא 700 מטר, ומשתמשים בו בעיקר אחת בשנה. כיום העלייה לרגל לקבר הנביא. רמת החוקות של כביש זה עונה על הצרכים, ואנו מבצעים בו מדי פעם תיקונים נדרשים.

3. סלילת דרכי הגישה אל הכפרים הדרוזיים בוצעה כמלואה, כגון: כביש גישה לירכא, באורך של כ-4 קילומטרים; כביש גישה לאברסינאן באורך של כ-4 קילומטרים; שיפור והרחבת הכביש בין אליקים לדליית-אליכרמל, באורך של כ-8 קילומטרים; בוצעו ומתבצעים שיפורים לאורך הכביש פקיעין-חורפיש; כביש גישה מחורפיש לצומת אלקוש; הרחבת הכבישים בחורפיש באורך של כ-2 קילומטרים; תשתית כבישים בשכונות לחילים משוחררים כמע"ר, וכן כבישים בגולן.

513. מיעוט אוכלוסין ביישובים שמעבר לקו הירוק
חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בטבת התשמ"ה (13 בינואר 1985):

לאחרונה פורסם, כי היישובים שמעבר לקו הירוק נתונים בחובות כבדים. יחידות דיור שאינן מנוצלות מהוות למעשה השקעה ללא החזר ואין אכלוס נוסף רב.

כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות למספר הרב של יחידות דיור פנויות ביישובים שמעבר לקו הירוק?

2. כיצד ייתכן שמושקע כסף רב בהקמת יישובים ומספר המשפחות המתגוררות בהן דל ביותר?

3. לאור מצב זה והמצב הכלכלי החמור, האם יש כוונה להקים יישובים נוספים? אם כן — כמה? היכן? מתי?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1 — 2. יחידות הדיור הבנויות ביישובים העירוניים והכפריים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה הן רובן ככולן מאוכלסות, למעט חלק מהמושבים החקלאיים באזור בקעת-הירדן, שבהם יש כמה יחידות דיור פנויות עקב המצב הכלכלי הקשה בתחום החקלאות. יש לציין, כי רובן הגדול של יחידות הדיור הנמצאות בשלבי בנייה כבר נמכרו.

3. בהתאם להחלטת הממשלה, יוקמו שישה יישובים חדשים ביהודה ובשומרון, והם: ביתר, אבני-חפץ, מגדלים, פלס, נאות-אדומים ועשאל.

כמו כן, מקום משרדי שמונה יישובים חדשים, שעליהם הוחלט בעבר, והם: כדרים, אשחר ושוורשים בגליל, מלכישוע בגליל, נעמה בבקעת-הירדן, עצמונה בגוש-קטיף, אליפו ושיפון בערבה.

היור"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

שאלתי גם מתי יוקמו היישובים האלה, וכן — האם אתה יכול לתת לנו מושג מה התוכניות שלך לגבי גודל היישובים שיוקמו לפי התוכניות האלה, בשלב הראשון שלהם?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

יישובים אלה יוקמו בשנת תקצ"ב זו.

יאיר צבן (מפ"ם):

כל השישה?

מדי פעם בפעם אנחנו כותנים את הצרכים, ועם הסוכנות היהודית יחד אנו מעבירים את ההיערכות לחוספת שכונות. הדבר ייעשה כתודשים הקרובים.

474. העברת המחלקה לעבודות ציבוריות ממשרד הבינוי למשרד התחבורה

חבר הכנסת ר' איתן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ב בשבט התשמ"ה (3 בפברואר 1985):

עקב מצב הכבישים במדינה, הכרוך בפיקוח נפש, אודה לך אם תשיבני:

1. האם מוכן משרדך להעביר לאחריות משרד התחבורה את המחלקה לעבודות ציבוריות?

2. אם לא — מדוע?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1 — 2. יסוד חלוקת העבודה כמינהל הציבורי הוא בעקרון השיקול המקצועי.

עד 1977 היו מחלקת העבודות הציבוריות ואגף המדידות יחידות סמך במשרד העבודה, דבר הנוגד את העיקרון הזה. בשנת 1974, אחרי מלחמת יום הכיפורים, הוחלל בחיפוש דרכים ליעול משרדי הממשלה. הוקמה ועדת האונו, והיא המליצה, במסגרת פעולות היעול, לאחד את משרד העבודה ומשרד הסעד למשרד העבודה והרווחה, ואת שתי יחידות הסמך ההנדסיות, מע"ץ — מועצת עבודות ציבוריות — ואגף המדידות, להעביר למשרד הבינוי והשיכון. זאת — במגמה ליצור מסגרת הנדסית אחידה, שבה ירוכזו כל הגופים המקצועיים בעלי המכונה המשותף, וכך לאפשר מילוי ייעודן בייעילות ובתיאום מרכזי. ב-1977 החליטה הממשלה ליישם את המלצות הוועדה הג'ל ולהעביר את מע"ץ ואגף המדידות ממשרד העבודה למשרד הבינוי והשיכון. בכך הושגה המטרה לאחד את שתי היחידות האלה במשרד, שבו קיים התיאום המקצועי המרבי.

479. הקמת כביש גישה נוח לקבר נבי שועיב בקרני-חיטין
חבר הכנסת ש' עמר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):
קבר נבי שועיב, הוא יתרו, שבקרני-חיטין הוא מקום קדוש לעדה הדרוזית, ואלפי מבקרים דרוזים עולים אליו לרגל ביום חגם.

הכביש המקשר בין צומת טבריה לקבר נבי שועיב הוא כביש חסר שוליים מסוכן, והוא איננו כשיר לנסיעת כלי רכב רבים בו בזמן.

אזור זה משמש גם את צה"ל, העורך בו טקסי סיום הטירונות לחיילים הדרוזים.

לאור זאת, כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לשר, כי כביש זה אינו נוח לנסיעה ומהווה סכנה למשתמשים בו?

2. האם משרדך מתכוון לבצע תיקונים להרחבת הכביש הנ"ל, החיוני לעדה הדרוזית, ואם כן — מתי?

3. האם במשרדך מצויות תוכניות ממשלתיות לפיתוח דרכי גישה אל כפרי הדרוזים וכן אל המקומות הקדושים לעדה זו?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

כולם, אשר לגדול — הדבר מתואם על-פי כללי העבודה עם הגורמים השונים ועל-פי האפשרויות התקציביות של המשרד, כפי שאושרה בתקציב המדינה.

550. תוכניות הבנייה בכפר-שלם

חברת הכנסת ח' גרוסמן שאלה את שר הבינו והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

כפר-שלם עולה על סדר-היום הציבורי במדינה רק עם ביצוע צווי הריסה ביוזמת ראש עיריית תל-אביב-יפו.

לטענת חושבי הכפר, הבטחתם, אתה וראש העיר שלמה להט, להפוך את כפר-שלם לאזור בנייה במסגרת התוכנית "בנה ביתך", כמו כן טוענים התושבים, כי נמכרו אדמות לחברות בנייה גדולות — "רסקו", "רובינשטיין", "שיכון ופיתוח", ואחרות, כדי לבנות שיכונים במקום.

שאלותי הן:

1. האם ניתנו הבטחות כאלה מפיך או מפי ראש העיר, ואם כן מדוע אין הן מתבצעות?
2. האם חולקו או נמכרו מגרשים לחברות הגל", ואם כן מדוע אין סימנים לביצוע עבודות בשטח?
3. האם קיימת תוכנית מתאר לשכונה, העונה על צורכי התושבים במקום?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

1. משרד יום, בשיתוף עם עיריית תל-אביב-יפו, תוכנית לבניית 500 יחידות דיור בשיטת "בנה ביתך" בשכונת כפר-שלם. זו גישה חריגה, שעליה החלטתי בזמני, ולא אותו סטנדרד, שעל-פיו פעל המשרד בעבר. אני חושב שהדבר הזה לא רק התקבל בחיוב ובשמחה על-ידי התושבים, אלא שזו הדרך הנאותה לפעולה, בשל טיב הקרקעות והבעיות המיוחדות למקום זה.

2. אם חולקו מגרשים לחברות בנייה, זה נעשה לפני 23 שנים. משרדי פועל להפקעת הקרקעות אשר לא נוצלו לבנייה, שלה הם נודעו.

3. כימים אלה אושר שינוי לתוכנית המתאר של השכונה, ולפיו אפשרית הקצאת מגרשים ל"בנה ביתך". זו תבוצע בקרוב. כמו כן יוענק סיוע לבנייה עצמית לתושבים.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת גרוסמן.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני רוצה להודות לשר על התשובה שניתנה כעבור חמישה חודשים, אבל, מוטב מאוחר מלעולם לא.

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

בעניין זה אני רוצה לומר, שרצייתי גם להביא בשורה לכנסת. אני יכול, באופן אוטומטי, לענות תשובה שגרתית, שהתוכנית נמצאת אי-שם בהליכי קבלה ואנחנו פועלים בעניין זה. האפקטיביות של השאלתה היא בכך שהיא גם מדרבנת הליכים. וכאשר חבר הכנסת מגיש שאלתא בדרך כלל הוא רוצה לא רק לדעת את הקושי, אלא גם לשמוע בשורה בנוגע לבעיה שהוא מעלה.

יאר צבן (מפ"ם):

זה לקח שישה חודשים.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

עכשיו, אני מבקשת לשאול את השאלה הנוספת שלי. קודם הודיתי לשר על התשובה שניתנה לי כעבור חמישה חודשים. עכשיו, אני מודה שוב, על שהצלחתי לדרכן את השר, אבל, עם זה, יש לי שאלה. אמרת, אדוני השר, שמישהו לא ניצל את מה שכבר נקבע לפני למעלה מ-20 שנה. האם אפשר לדעת מי?

שר הבינו והשיכון ד' לוי:

א. מינהל מקרקעי ישראל יחד עם משרד הבינו והשיכון, אינני מדבר על נעלם כלשהו.

ב. אם אמרתי מה שאמרתי כאשר להערה הראשונה, אני חושב שהודעה זו היא בהחלט בשורה לאותם תושבים שמיצג חבר הכנסת שמעלה בעיה.

571, 572, 573, 574. כביש דליית-אל-כרמל — עוספיה — חיפה

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר הבינו והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

כביש דליית-אל-כרמל — עוספיה, המגיע לחיפה, הוא עורק תחבורה ראשי בכרמל, ומשמש את אלפי תושביו ואת המטיילים הרבים באזור. כביש זה צר מאוד, שוליו צרים ונמוכים, ומשום כך נגרמות בו תאונות לא מעטות.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

האם נוכח נפח התנועה הגדול והולך לא ראוי להעלות את הטיפול בכביש למקום גבוה יותר בסולם העדיפויות?

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינו והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):

לאחרונה נודע לי, כי עדיין לא הורחב הכביש המקשר בין דליית-אל-כרמל לעוספיה שעל הכרמל ולחיפה, למרות העובדה שכביש זה צר מאוד והוא ללא שוליים, ולכן הוא מהווה סכנה חמורה לעוברים בו.

לאור העובדה, כי מטיילים רבים פוקדים כפרים אלה מדי יום, ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הוא אורך הכביש האמור ומה הוא התקציב הנדרש להרחבתו?

2. האם כלולה הרחבת כביש זה במסגרת התכנון של משרדך לשנה הקרובה?

3. מתי בכוונת משרדך לסיים את הרחבתו של כביש מסוכן זה?

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינו והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (11 בפברואר 1985):

כביש חיפה-עוספיה-דליה נסלל והורחב לפני כמה שנים, ואפשר לומר שהוא מוזק כרמה סבירה. אולם, לפני שנחיים החלו השוליים נהרסים ומתכרסמים. בקטעים מסוימים יש כבישי בורות ושיבושים, שאינם מטופלים, ויש שלוליות מים בלי ניקוז במקומות שונים לאורך הכביש.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ינחה את הרשויות המוסמכות לחקן את שולי הכביש ולמלאם, וכן את הקטעים המשובשים?

2. אם כן, מתי? — יש לזכור, שהכביש בסכנת כרסום והתפוררות.

סדרי עדיפויות, ובכלל זה הכבישים האדומים. עם זאת, כפי שהודעתי, תכנון כביש עוקף, בשנת תקצ"ב זאת לא נוכל לבצע זאת, אך בשנה הבאה נשקול, בהתאם לאפשרויות, כמובן.

634, 633. מציאת דיוור למשפחות חיילים משוחררים בשפרעם
חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):
נמצאות בידי ידיעות, שחיילים משוחררים בעדה הדרוזית סובלים ממחסור בדיוור ברוכ הכפרים.

רחוף במיוחד הוא הצורך בדיוור מתוכנן ומאושר למשפחות החיילים המשוחררים בשפרעם. ידוע, כי אותר שטח של 123 דונם, שבו ייבנו 76 יחידות דיוור. משפחותיהם של חיילים משוחררים אלה סובלות בגלל חוסר תכנון וחוסר תשתית. כנראה מסיבות בירוקרטיה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. אם ידועים לו הדברים?
2. מה ברעת השר לעשות, כדי להחיש את הליכי התכנון והכנת התשתית?

3. מה הוא טווח הזמן שבו צופה כבודו את סיום פרשה זו?

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בשבט התשמ"ה (29 בינואר 1985):
ועד החיילים הדרוזים בעיירה שפרעם קבל על כך, שהוא טרם נענה בחיוב על פנייתו אליך, כדי להיפגש עמך, כחמש פעמים.

כ"10 בינואר 1985

הם קיבלו את חשובתך האחרונה, שהעניין בטיפול.

מדובר בארגון המונה מאות חיילים משוחררים ושיש לו אינטרס להיפגש עמך, בהיותך שר השיכון — מרביתם סובלים ממצוקת דיוור והזנחה בתחום זה — וסגן ראש הממשלה.

אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות שהובאו לעיל?

2. מדוע נדחו בקשותיהם לפגישה אתך עד היום?

3. האם ברעתך להיפגש אתם בהקדם ולשמע את אשר על לבם?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1-3. משרד הבינוי והשיכון יוזם ומקים, במסגרת פעולתו לקידום הבנייה לחיילים משוחררים במגזר הדרוזי, הקמתן של שכונות חדשות. המשרד מתכנן ומבצע את התשתיות הנדרשות ואילו החיילים המשוחררים, הזכאים — בעזרת הסיוע התקציבי של המשרד — בונים את ביתם על-פי צרכיהם בשיטת "בנה ביתך".

קיים קושי רב בתכנון שכונות אלה, עקב בינוי סבוך מן העבר, המחייב הרחבת אזור הבינוי המאושר. מסיבה זו נמשך אישור התוכנית במגזר זה זמן רב במיוחד. משרדנו עושה ככל האפשר כדי להחיש את ההליכים כאישור התוכנית הנדרשות, אך הדבר מעוגן בחוקים ובתקנות ויש גם התנגדות מצד גורמים שונים.

כל הפניות אל משרדי כענייני הדרחים טופלו בעדיפות עליונה ומעבר למסגרת המקובלת, הן בהקצאת משאבים כספיים והן בכוח האדם המטפל.

3. איך אפשר לסדר ניקוז לשלוליות מים המפריעות לתושבים ולנוסעים, ומתי יסודר הדבר?

חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ז באדר התשמ"ה (10 במרס 1985):

הכביש העובר בין דליית אל-כרמל לבין עוספייה הוא במצב המסכן את שלום הנוסעים בו. הוא צר ביותר, באופן שקשה לשתי מכוניות הבאות מכיוונים נגדיים לחלוף בבטחה. האחת ליד השנייה, בקטעים מסוימים אין שוליים לכביש. והכביש עצמו אינו סלול כראוי.

השר הנכבד מתבקש להשיב:

1. האם הכביש הוא עורק חנועה מרכזי לתושבי האזור?

2. האם הממונים על הנושא מסכימים שהכביש האמור במצבו הנוכחי מסוכן לנוסעים בו?

3. האם יש תוכניות לשיפור מצב הכביש הנדון? האם היה עיכוב בהוצאת התוכנית לפועל? אם כן — מה הן סיבות העיכוב? מתי יתכן שיפור במצב הכביש האמור?

4. היש תוכנית להקים כביש חלופי, שיקשר בין עוספייה לדליית אל-כרמל?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

על כל השאלות: על-פי ניתוח תאונות הדרכים והממצאים שבידינו — בשבע השנים האחרונות היו בסך הכול שבע תאונות בכביש זה — אין לראות בכביש עוספייה — דליית אל-כרמל מפגע בטיחות. נקבע באופן חד-משמעי, כי לא היה קשר ישיר בין מצב הכביש לבין סיבת התאונות.

חלק מהכביש, אשר אורכו כ-7 קילומטרים, עובר בשטח בנוי, והרחבתו בקטעי הקצרים קשורה בהריסת מבנים. לא נראה לנו שרצוי להרחיבו במתכונתו הקיימת גם בשל שיקולים בטיחותיים.

תוכנן כביש עוקף לכביש דליית אל-כרמל — עוספייה. במגבלות התקציביות הקיימות ולנוכח הצרכים הרחופים יותר בכבישים מסוכנים, לא תתאפשר סלילתו בשנת תקצ"ב זו. עם זאת, הנחיתי את משרדי לפעילות תחזוקה מוגברת של הכביש.

היור"א נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני השר, יורשה גם לי להעיר שהשאלתא שלי הוגשה ב"29 בינואר. כוונתה היתה לדרבן, אבל, השאלתא הקודמת שהגשתי ב"13 בינואר, לגבי היישובים החדשים כיהודה ובשומרון — אדוני יודע שכאן כוונתי לא היתה כלל לדרבן. אני שואל: מדוע אני צריך לחכות לתשובה על שאלתא זמן כה רב?

לגופו של עניין: כמה תאונות קטלניות צריכות לקרות בכביש נתון לשנה כדי שמשורכם ויאל להגדיר אותו ככביש מסוכן?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

בכל הנוגע לכבישים איננו פועלים כגורם יחיד. הדבר הזה נבדק גם עם רשויות אחרות. כאשר אנחנו מדברים על שיפור כבישים, זה לא עניין של בחירה, כמה תאונות היו בכביש זה, אלא האם יש קורלציה בין התאונה לבין מצב הכביש — ואת זה לא אני קובע, אלא מומחים.

אשר לעניין של הקצאת המשאבים: בנוגע לכבישים יש

לגבי הרשימה שנתתי: זה בתכנון. אין שום עיכוב. העניין של האישורים הוא המעכב: נמשך ביתר שאת, יחד, כדי להתגבר על המכשול התחוקתי הזה.

769. פעילות קבלנים לא־רשומים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):
ביום 5 בפברואר 1985 נתפרסמה ב"דיעות אחרונות" כתבה על עשרות קבלנים לא־רשומים, הפועלים בענף הבנייה בניגוד לחוק. נאמר בה, כי לשם הפסקת עבודתם של הקבלנים, הוקמה "משטרה פרטית" על־ידי מרכז הקבלנים, והיא תפסה עשרות קבלנים שפעלו בניגוד לחוק.

כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידוע לו הנושא?
2. מדוע "משטרה פרטית" צריכה לפעול ולא נעשה דבר ביוזמת משרד השיכון. האחראי בנושא זה?
3. להערכתך, כמה קבלנים פועלים כיום בישראל בניגוד לחוק?
4. מה מתכוון משרד השיכון לעשות בנדון?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' ריס)

1—4. חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות, התשכ"ט—1969, אינו מטיל על רשם הקבלנים לאתר ולתבוע לדין קבלנים לא רשומים, כפי שמוטל על משרד התעשייה והמסחר, למשל, בהתאם לחוק הפיקוח על המצרכים. לפיכך, גם לא הועמדו לרשות רשם הקבלנים כוח אדם, סמכויות ואמצעים לביצוע תפקיד זה.

ביצוע עבודות הנדסה בנאיות בלי רישום בפנקס הקבלנים מהווה עבירה פלילית, הנמצאת בתחום טיפולה וסמכויותיה של משטרת ישראל.

כמו כן, בהתאם לסעיף 14(ב) לחוק רישום קבלנים, תנאי בלתי נפרד מתנאי היטל הבנייה, אשר על אכיפתו ממונות הרשויות המקומיות, הוא שהבנייה תבוצע על־ידי רישום בפנקס הקבלנים.

770. דירות ריקות של חברת "עמידר"

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ט בשבט התשמ"ה (20 בפברואר 1985):
מדי פעם בפעם אנו שומעים על דירות שברשות חברת "עמידר" העומדות ריקות. לעומת זאת, מרכזי הקליטה מלאים עד אפס מקום, וכמעט אין אפשרות להציע לעולה, הזקוק לכך, דירה ממאגר הדירות שברשות חברות ציבוריות.

לאור מצב זה, אבקשך להשיבני מעל במת הכנסת:

1. מה הוא מספר דירות "עמידר" שעומדות ריקות?
2. כיצד מאתרים דירה הנעזבת על־ידי דייריה?
3. מה נעשה כדי שדירה כזאת לא תושכר או תימכר לאנשים חסרי זכויות?
4. כיצד מאוכלסות דירות אלו; מה על עולה לעשות כדי לקבל זכות השתכנות בדירה כזאת?
5. מה הוא מספר הדירות שמשרד השיכון העמיד במחצית השנה האחרונה לפתרון בעיות דיורם של עולים ושל מקרים סוציאליים?

להלן פעולות אשר בוצעו: שכונות חדשות — בדליית אל־כרמל, בעוספיה, כירכא, בעין־אל־אסד, בחור־פיש, במרכז הגליל, באבו־סינא, במעיר: המתוכננות — כסגור, כשפרעם, כפקיעין ובבית־גאן, שם יש בעיה של שמורות הטבע, וגם בה אנחנו מטפלים.

נבנו למעלה מ־350 כיתות לימוד, ובכך חוסל כמעט לחלוטין המחסור במבנים לחינוך היסודי. התלמידים בבתי־הספר היסודיים לומדים רובם ככולם בבתי־ספר חדשים ותקנים.

משרדי פיתוח ומפתח שכונות חדשות לחיילים משוחררים. במסגרת זו מקים המשרד תשתית הכוללת מערכות ניקוז, מים, חשמל וכבישים, ומסייע לחיילים לבנות את בתיהם, כאמור לעיל.

העדפה, מיוחדת ומשמעותית ניתנת לחיילים הדרושים המשוחררים, הם אינם נדרשים להחזיר את ההשקעות בתשתית הנרחבת הנעשית בשכונה.

במסגרת הטיפול הייחודי בפיתוח הכפר הדרוזי מסייע משרדנו למועצות בהנחת מערכות מים ובסלילת כבישים פנימיים, במשותף עם משרד הפנים. משרדי מסייע בהקמת מוסדות ציבור ככפרים, כגון: בתי־מועצה, מבני תרבות וגני־ילדים, וכן בתי־ספר, כפי שפירטתי.

כאשר לשפרעם — שם הופרד הטיפול כאוכלוסייה הדרוזית הנהנית מסיוע ייחודי — יזם משרדנו חכנון שכונה מיוחדת לחיילים משוחררים, אשר תיתן תשובה לכ־100 משפחות. התוכנית כבר אושרה בוועדת בניין ערים מקומית — שפרעם, והומלצה להפקדה בוועדה מחוזית. אם לא תהינה התנגדויות, כפי שפירטתי לעיל, לאישור התוכנית, ניתן יהיה לקדם את תחילת הביצוע של תשתיות הבנייה ואת הרשמת המועמדים כבר בשנת תקצב זו.

היור א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת זיידן עטשי.

זיידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני השר, גם בשם העדה הדרוזית אני מעריך מאוד את המאמצים שמשרדך עושה בעניין הטיפול האיכותי. הם מורגשים בשטח, בעיקר בתחום בתי־הספר. אבל, מדובר כאן במגורים, ומי כמוך יודע את האופי של העדה הדרוזית, שאם אין לאדם מקום מגורים, הוא למעשה איננו. דיברתי על השכונות באופן מיוחד, לפי הקבוצה הראשונה שמת, נבנו שם כשנות החמישים כמה שיכונים, ואני מדבר על התקופה הנוכחית. אנחנו לא יכולים לעסוק בתכנון במשך שנים, כשלאנשים אין מקום לגור. ביישובים יהודיים תהליך כזה לוקח שנה, ואצל הדרוזים — שלוש־ארבע שנים. האם יש לך לוח זמנים לגבי הכפרים הדרוזיים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אני רוצה לחזור ולהדגיש: נעשית פעולה רבה מאוד גם בתחום פתרון בעיית דיורם של הזוגות הצעירים משוחררי מצה"ל, והיא אינטנסיבית מכפי שהיתה בעבר. אשמח להגיש לך פירוט מדויק בעניין זה.

באשר לתכנון: יש בעיה, בגלל השגות של גורמים, גם גורמים מקומיים. אנחנו מנסים להתגבר עליה. אתה יודע את המרקם של הקרקע ואת הבעיות הסבוכות. אנחנו מנסים לעשות כמיטב יכולתנו, כדי לסייע להתגבר על המכשולים האלה בוועדות בניין ערים.

5. האם עולה מאתיופיה רשאי לבחור בין אפשרות שיכון בגבולות מדינת ישראל לבין אפשרות שיכון ביהודה או בשומרון?

6. כמה זוגות צעירים קיבלו דיור ממשרד השיכון בשנה שעברה בגבולות מדינת ישראל?

7. כמה זוגות צעירים קיבלו דיור ממשרד השיכון בשנה שעברה ביהודה, כמה בשומרון וכמה בחבל-עזה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד הבינוי והשיכון, על דעת שאר הגורמים העוסקים בקליטת העלייה מאתיופיה, מכין מקומות לקליטת עלייה זו בכל רחבי הארץ, לרבות ביהודה ובשומרון. נעשו פעולות להכנת מקומות קליטה לכ-100 משפחות ביישובים ביהודה ובשומרון, שהסכימו לפעול לקליטת משפחות מעולי אתיופיה.

2. המשרד פועל למתן דיור לעולים מאתיופיה בכל רחבי ארץ-ישראל מקריית-שמונה ועד אילת, לרבות צפת, נצרת-עלית, עפולה, הקריות, חדרה, נתניה, כתיים, חולון, פתח-תקווה, אשקלון, קריית-גת, קריית-מלאכי, אשדוד, באר-שבע, ערד, ירושלים ועוד.

3. המשרד העמיד לקליטתם של העולים מאתיופיה למעלה מ-1,400 יחידות דיור.

4. כשנתיים שעברו נבנו בקריית-ארבע 54 יחידות דיור, המשמשות כמרכזי קליטה. הקליטה החברתית היא לשביעות רצון כל המעורבים בנושא.

5. כל עולה זכאי לבחור את מקום מגוריו ברחבי ארץ-ישראל. פתרון הדיור העומד לרשותו הוא בהתאם למצאי הדירות הציבוריות והאחרות שאותן הוא יכול לרכוש בעזרת הסיוע המועדף ביותר שלו זכאי כל עולה. העולים מאתיופיה נהנים, רובם ככולם, מפאת מצבם הסוציאלכלכלי, מפתרון במסגרת הדיור הציבורי.

6-7. בשנת התקציב 1984 נתן המשרד כ-17,500 פתרונות דיור לזוגות צעירים, שמתוכם 14,200 זוגות צעירים רכשו את דירותיהם בסיוע המשרד, ר-5% — ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. להלן התפלגות הזוגות הצעירים שרכשו דירותיהם בסיוע המשרד לפי קבוצות יישוב: יישובי פיתוח — 11%; ירושלים — 10%; יישובים עירוניים אחרים במרכז הארץ — 65%; מושבים ויישובים קטנים — 3%; יהודה, שומרון וחבל-עזה — 5%; מיעוטים, דרוזים, צ'רקסים ואחרים — 8%.

933. מציאת מקום מגורים למשפחת מרשי מחיפה חבר הכנסת מ' וילנר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד באייר התשמ"ה (5 במאי 1985):

משפחת מרשי מחיפה פונתה לפני כ-4 חודשים מביתה שבתחנת הכרמל על-ידי חברת "עמידר", ומאז אין לה קורת גג. הבטחות חברת "שקמונה" ועיריית חיפה לספק קורת גג למשפחה אינן מתמלאות.

הגני שואל את כבוד השר:

1. האם ידוע המקרה למשרד השיכון?

2. האם מוכן השר לפעול לפתרון בעיה כאובה זו של משפחת מרשי?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

(התשובה נקראה לכקשת חבר הכנסת ח' טובי)

6. מה היחס בין חלוקת דירות כאלה לעולים ובין חלוקת למקרים סוציאליים?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

1. כרשות חברת "עמידר" כ-7,000 יחידות דיור ריקות, כ-75% מתוכן נמצאות באזורי פיתוח בצפון הארץ ובדרומה. חלק גדול מהן גם טעון מחזור, אם יש להן ביקוש.

2. רוב הדיירים העוזבים את דירותיהם מחזירים את הדירה לרשות החברה. הדירות הנטושות מאותרות על-ידי עובדי החברה בשיטת הבדיקות התקופתיות ושאר אמצעי הבקרה הקיימים בחברה, כגון התכתבות עם הדייר, קשרים עם הרשות המקומית ועם ועד הבית, ועוד.

3. חברת "עמידר" אינה משכירה את דירותיה, אלא לפי אישור ועדת האכלוס של המשרד. דירות פנויות שלא נמצא להן ביקוש מוצעות למכירה בשיטת מכרז לזכאי המשרד. רק אותן דירות שלא נמצא להן קונה מוצעות למכירה חוזרת, לכל המרבח במחיר. החברה מפעילה מערכת פיקוח ואמצעים משפטיים למניעת חריגה מכללים אלה.

4. כאמור, הדירות מאוכלסות בשכירות רק לפי החלטות ועדת האכלוס. על העולה לבקש את הדירה באמצעות משרד הקליטה.

5-6. בחצי השנה האחרונה השכירה החברה כ-3,500 לפי החלוקה דלהלן: עולים — כ-1,000 דירות; מקרים סוציאליים והטבת תנאי דיור — כ-2,500.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

מה נעשה, אדוני השר, כדי להחזיק את הדירות הריקות במצב תקין וברמת דיור מתקבלת על הדעת?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

יש דירות שהן המלאי, ואנו דואגים, יחד עם הרשות המקומית, למצבן התקין. יש דירות הרוסות, יש מקומות שבהם גם הרשות המקומית אינה ממלאת את חובתה — זה קורה על-פי הרוב בערי הפיתוח — והדירות משמשות לעתים לפלישות שלא למטרות מגורים. אנו מטפלים בזה. דירות אלה עומדות תמיד כמלאי למחזור ובעת הצורך, בשיתוף פעולה עם משרד הקליטה, אנו ממחזרים אותן ומאכלסים אותן.

903. הפניית עולים מאתיופיה למגורי קבע מעבר לקו הירוק חבר הכנסת ד' ליבאי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ו' בניסן התשמ"ה (28 במרס 1985):

לאחרונה פורסם ("הארץ", 5 במרס 1985), כי משרד השיכון מתכוון להפנות עולים מאתיופיה למגורי קבע מעבר לקו הירוק.

כבוד השר מתבקש להשיב:

1. האם הידיעה נכונה?

2. האם המשרד פועל למתן דיור לעולים הנ"ל ברחבי מדינת ישראל, והיכן?

3. לכמה עולים מאתיופיה דאג המשרד בשנה החולפת לשיכון בגבולות מדינת ישראל?

4. לכמה עולים מאתיופיה דאג משרדך לשיכון ביהודה ובשומרון בשנה שעברה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לר':
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פניוחיו של מר חלבי נבדקו, וכיום 5 ביוני 1984 השיב לו משרדנו. כמו כן, השיב משרדנו לכל הגורמים ש אליהם פנה הנ"ל: ללשכת ראש הממשלה ב-16 בספטמבר 1984, לחבר הכנסת רפאל אדרי ב-6 בפברואר 1985, ללשכת נשיא המדינה ב-10 במאי 1984, ולחברת הכנסת מרים גלזר-חצפה ב-2 ביוני 1985.

2. מר חלבי אינו זכאי להטבת תנאי דיור, היות שהוא מתגורר בפועל בדירה תקנית בת שלושה חדרים, 82 מטר מרובע. בקומה א', והדירה מתאימה לצרכיו.

3. מר חלבי פנה וביקש לעבור לדירה כרוכב רברגט 14 בחולון. הובהר לו כי דירה זו, בת שני חדרים, קטנה מדירתו הנוכחית. על אף זאת התעקש מר חלבי לעבור לדירה והסכים לחתום על הצהרה בבית-משפט, כי לא תהיה לו כל תביעה כלפי "עמידר". למרות הצהרתו בבית-המשפט ולפני שנכנס לדירה דרש מר חלבי מחברת "עמידר", כי תרחיב את הדירה המבוקשת, ובמשך כשנה סירב לגור בה. נוכח סירובו להיכנס לדירה, אוכלסה הדירה לאחרונה כמשפחה אחרת. בשעה זו מתגוררת משפחת חלבי בדירה תקנית, העונה על צרכיה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הבינוי והשיכון על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת.

ה. שאלות בעל-פה

45. העברת ייצור מנוע ה"לביא" לחוץ-לארץ

חבר הכנסת ו' שם-טוב שאל את שר הביטחון:
לאחרונה נתפרסמו ידיעות שיש כוונה להעביר את ייצור מנוע ה"לביא" לחוץ-לארץ.

לנוכח ההשלכות שיהיו לדבר מעין זה על מפעל "מנועי בית-שמש", אבקש לדעת:

האם יש אמת בידיעות האלה?

שר הביטחון י' רבין:

בשלב זה אין כל החלטה להעביר את ייצור מנוע ה"לביא" לחוץ-לארץ. לבר מן הנאמר בהסכם שנחתם עם אותה חברה בארצות-הברית שמפתחת את המנוע ותייצר מספר מסוים של מנועים, כפי שהוגדר בהסכם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש.

היו"ר א' נחמיאס:

אינני חושב שזה אפשרי. לו היה נוכח כאן חבר הכנסת שם-טוב, הוא היה יכול לקבל את רשות הדיבור, אבל הוא איננו ויש לי בעיה. חבר הכנסת גרנות הוא רק המאמץ של השאלת, ואני צריך לבדוק את התקדימים.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אני אקבל, כמובן, את החלטת היושב-ראש, אבל אני חושב — — —

היו"ר א' נחמיאס:

טוב, שאל בבקשה, אבל זה באופן יוצא מן הכלל. עד שנבדוק את הנושא.

1. בעיית הדיור של משפחת מרשי מוכרת למשרד הבינוי והשיכון וטופלה על-ידו.

2. משפחת מרשי פונתה, על-פי צו סגירה של עיריית חיפה, מדירה בדמי מפתח המסוכנת למגורים. משרד הבינוי והשיכון אישר למשפחת מרשי דירה בשכירות ואף הציע לה שתי דירות, אך משפחת מרשי סירבה לקבלן. בקשת משפחת מרשי לסיוע בשכר דירה מתוגבר נדחתה, בהתחשב בכוסר ההשתכרות של המשפחה. משרדנו נענה לבקשת משפחת מרשי ואישר לה סיוע כחסרת דירה לרכישת דירה. סיוע זה יינתן לאחר שמשפחת מרשי תמציא חווה לרכישת דירה.

1037. תנאי מגוריו הקשים של מר מאיר חלבי מחולון חברה הכנסת ג' כהן שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום א' בסיוון התשמ"ה (21 במאי 1985):

רצוף כזה מכתבו של מר מאיר חלבי מחולון, המפרט את תנאי מגוריו הקשים. פניוחיו החוזרות ונשנות אינן נענות.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם המקרה הנ"ל ידוע ונבדק על-ידי משרדך?

2. אם כן — מדוע אין משרדך משיב לפונה?

3. מה הם הקריטריונים, שלפיהם ניתן לעזור לשיפור תנאי הדיור?

4. האם הנ"ל עונה על הקריטריונים של משרדך?

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עובדים לשאלות בעל-פה. שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 37 של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, שאומצה על-ידי חבר הכנסת אלעזר גרנות. בבקשה, אדוני השר.

37. סיוע של צה"ל להתנחלות בלתי מאושרת

חבר הכנסת ו' שם-טוב שאל את שר הביטחון:
ביום רביעי, 8 במאי 1985, עלה גרעין בית"ר על הקרקע באזור הכפר בתיר בלא אישור המוסדות המיישבים. למרות זאת, בוצעה העלייה על הקרקע בסיוע צה"ל.

שאלותי הן:

1. כיצד קורה שכוחות הביטחון מסייעים כירי גרעין לעלות על הקרקע בלא אישור המוסדות המיישבים?

2. האם כדעת שר הביטחון להביא את האחראים לדין, ואם לא — מה כדעת השר לעשות למניעת הישנות מקרים מוזרים כאלה?

שר הביטחון י' רבין:

לצער, העובדות המתוארות כבסיס לשאלתא אינן נכונות. העלייה על הקרקע של גרעין בית"ר באזור הכפר בתיר אושרה על-ידי המוסדות המיישבים, וזאת על בסיס החלטת הממשלה על הקמת שישה יישובים חדשים בשנה זו.

צה"ל מסייע בהבטחת כל יישוב חדש באזור יהודה ושומרון על-פי קריטריונים קבועים, וכך גם עשה במקרה זה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אבקש משר הביטחון להשיב על שאלתא בעל-פה מס' 45 של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, שאומצה על-ידי חבר הכנסת אלעזר גרנות. בבקשה, אדוני השר.

מיליון דולר. במסגרת הפיטורין האחרונים, של כ-500 איש, לפי מה שהובא לידעתי, כ-300 אנשי מקצוע אכן ניצלו את ההזדמנות וקיבלו פיצויים מוגדלים כשיעור של 380%. ועדת הכספים הקציבה כ-2.8 מיליוני דולר לחשולם פיצויים, ודהיפקטו הוצאו עד היום בהתחייבות ככתב, שתצטרך להתבצע בחודשיים-שלושה חודשים הקרובים, כ-6 מיליוני דולר פיצויים. האנשים הקשורים למפעל טוענים, שבנטישת כוח האדם היקר הזה — חרטים, מהנדסים, אנשי מקצוע מעולים שעבדו במשך השנים האחרונות במקום ורכשו ניסיון — בעצם פחת כושרו של המפעל הזה לחפקד בעתיד.

נכון שבמפעל עצמו כמעט שלא פוטרו אנשים מבית-שמש עצמה, משום שלוועד העובדים נוח היה להגיע להסכם על יציאת עובדים שאינם גרים במקום, והם אנשי המקצוע. עד עתה פוטרו רק כ-50 איש מאנשי המקום. אבל, אם למפעל לא היה קיום בעתיד, אם המפעל יישאר ללא אנשי מקצוע וללא כושר ביצוע, יבוא יום והוא יתמוטט ואז תחזור פרשת "אתא" שנייה, כי 800, 700, 600 עובדים מבית-שמש הם חלק ניכר מכוח העבודה של בית-שמש.

אני חושב שהעניין חורג ממסמכותו של שר הביטחון, וחורג מהשאלה איפה ייצרו את המנוע, כי לדעתי לא ייצרו אותו שם. השאלה עולה על סדר-היום כבעיה ממדרגה ראשונה באזור פיתוח — מה יהיה על המפעל הזה ומי נותן את רעתו על התעסוקה, על הייצור ועל מסלולי ייצור חדשים למפעל הזה.

הי"ר א' נחמיאס:

אדוני השר, בבקשה.

שר הביטחון י" רבין:

לשאלתו של חבר הכנסת פלד — בהסכם פיתוח המנוע נקבע מה יהיה מספר המנועים שייצרו על-ידי החברה המפתחת בארצות-הברית, Pratt and Whitney. לא הוסף ולו גם מנוע אחד מעבר להסכם הראשוני, שהוא הסכם הפיתוח.

שום בעיה טכנולוגית אינה כרוכה בהעברת ייצור המנוע לבית-שמש. הבעיה היא כלכלית. יש בהסכם עם Pratt and Whitney, שהוא גם שותף במפעל מנועי בית-שמש, כל האפשרויות להעביר את ייצור המנוע לבית-שמש.

להערתו של חבר הכנסת אליהו שפייר — 300 המפוטרים הראשונים פוטרו על-פי החלטת ההנהלה. אינני מתבייש לומר שהבאנו בחשבון את בעיית התעסוקה בבית-שמש, אבל לא על חשבון ייעול המפעל. לגבי אלה שבמספרם מגיע ל-100, לא יכולים להיות בהם 300 בעלי מקצוע, כי מדובר רק על 100 אנשים שעזבו את המפעל על בסיס בחירה חופשית — 100, אולי 130 איש.

צריך לזכור שבמשך שנים רבות היה המפעל הזה נתון — כפי שתואר פה, ולא חשוב איך ולמה — לניהול לא יעיל. יכולנו לסגור את המפעל. בשיתוף עם העובדים ניסינו דבר חריג, שלפיו עובדים, מתוך הבנת הבעיות של המפעל, הסכימו לפטורין מיידיים של 300 איש ולאופציה בידי ההנהלה לפטר עוד 150 איש, מתוך תקווה וחישוב שניתן להציל את המפעל — ולא על בסיס המתנה לייצור המנועים אלא במציאת עבודות המתאימות למפעל "מנועי בית-שמש" אצל מערכת הביטחון ואצל חברת Pratt and Whitney.

קל לי יותר לבוא ולומר: נסגור את העניין, או: תנו 20 מיליון דולר ונקיים את המפעל. נעשה ניסיון רציני לשקם את המפעל, להעמיד אותו על בסיס כלכלי-עשוי, בתקווה שבעתיד הוא יצליח אולי לשלם גם חלק מן החובות שהצטבר.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני השר, השאלה מורחבת גם לגבי מה שקורה במפעל בבית-שמש. הדיווחים מלמדים על כך, שאנו עומדים אולי בפני פרשה חדשה, שלא תיפול בחומרתה מפרשת "אתא". יתירה מזו, במפעל הזה ננקטה מדיניות, שעלולה להביא לתוצאות חמורות לגבי רמתו, ולגרום לכך שאנשים מוכשרים, מהנדסים מוכשרים, יפרשו מן המפעל בגלל ההסכם רישארו בו דווקא אלה שאינם יכולים להעלות את רמת המפעל. ההכרעה לגבי המנוע יכולה ליפול בדרך זו, בלי שתהיה החלטה מדינית על העברת ייצורו של המנוע למקום אחר. האם אפשר לקבל תשובה גם בסוגיה זאת, שהיא מהותית ביותר?

שר הביטחון י" רבין:

לא ארחיב יותר על המידה. הנושא עלה כמה פעמים בכנסת בהצעות לסדר-היום, ובמסגרת היא השיבוטי בהרחבה.

עיקרי הדברים: מפעל "מנועי בית-שמש" נקלע במרוצת השנים למשבר. צבר חובות רבים ולפיכך הוחלט על ביצוע תוכנית הכרזה שכללה כמה מרכיבים: צמצום מספר העובדים והזרמת עבודות. אם נמתך עד שנידרש לייצר את מנוע ה"לביא" במתן תעסוקה למפעל בבית-שמש — הוא יתמוטט. לכן אין בהכרח זיקה ישירה בין תוכן השאילתא ובין עתידו של מפעל "מנועי בית-שמש". הזרמת העבודות נעשית גם על-ידי מערכת הביטחון, שכינונה ומכוונת יותר עבודות, גם על-ידי החברה האמריקנית Pratt and Whitney שנוכונה להזרים עבודות, בלי שהדבר יהיה מותנה בייצור ה"לביא" או אפילו בהשלמת פיתוח המנוע.

בהסכם שהושג בין ההנהלה, העובדים, מועצת העובדים ונציגות ההסתדרות לאחר חג הפסח פוטרו 300 עובדים מבין 1,300. לאחר מכן אפשרה ההנהלה, בהסכם עם העובדים, פרישה של עוד כ-100 עובדים, ביניהם גם אנשים שהיה כדאי שיישארו במפעל.

עם זאת, נראה לנו שכדי להעמיד את המפעל על הרגליים, אין לנו מנוס וצמצמנו מ-1,300 עובדים לכ-850. אני מאמין ומקווה שצמצום זה, שנעשה בהבנה, בשקט ובלי מהומות, יחד עם הזרמת עבודה והנהלה חדשה למפעל — כל אלה יאפשרו למפעל להתגבר על המצוקות הקשות ועל חוסר היעילות שאליהן הוא נקלע.

אני רוצה להבהיר, שאין מנוס — מפעל שלא יהיה מסוגל, לאחר שקיבל סיוע, לעמוד תוך פרק זמן כלשהו על רגליו ולייצר, כלכלית, אינני יודע מה יהיה דינו.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

יש משהו מתמיה בשאלה ובתשובה. השאלה היתה האם יש החלטה להעביר את ייצור המנוע לחוץ-לארץ, ותשובה השר היתה שלא הוחלט להעביר את ייצור המנוע לחוץ-לארץ. המציאות היא שהמנוע מיוצר כרגע בחוץ-לארץ, והשאלה הגדולה היא האם אפשר יהיה אי-פעם להעביר את ייצורו לארץ. כך שיש בהצגת השאלה ובתשובה משהו מתמיה ביותר. הייתי רוצה לשמוע על זה הבהרה.

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אליהו שפייר, בבקשה. אדוני שר הביטחון, אני מבקש שתשיב במשולב.

אליהו שפייר (המערך):

המפעל "מנועי בית-שמש" צבר חובות בשיעור של כ-50

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לשר הביטחון על תשובתו על השאלות בעל-פה של חברי הכנסת.

ו. הצעה לסדר-היום

הצטרפותה של ישראל לתוכנית "מלחמת הכוכבים"

מדיניות החימוש הגרעיני מאז מלחמת העולם השנייה והוא שהנחה את כל הדיונים וההסכמים על הגבלת מירון החימוש הגרעיני. מדיניות זו קיבלה כנותן שאין כל אפשרות של התנגדות יעילה נגד התקפה גרעינית ולכן הגורם המייצב את יחסי המעצמות הוא כושרה של כל אחת מהן להנחית התקפה גרעינית על השנייה בתגובה על התקפה עליה. במסגרת זו נתפס כל ניסיון להגביר את כושר ההגנה בפני התקפה גרעינית כצעד מסוכן, שכן הרגשת ביטחון מפני התקפה גרעינית עלולה לעורר את הרצון לנסות להכריע את הצד האחר, בתקווה שהוא לא יוכל לחדור מבעד למערך ההגנה של החוקף בהתקפת נגד. משום כך הגיעו שתי מעצמות-העל כמהירות יחסית להסכמה, שלא לפתח מערכי טילים נגד טילים בליסטיים, שכן מערך הגנתי כזה ימירץ בהכרח את מירון החימוש ויגדיל את סכנה המלחמה הגרעינית. המעקב אחר תנאי ההסכם שלא לפתח מערכי הגנה נגד טילים בליסטיים הוא אחד הנושאים המרכזיים בפעילות ריסון מירון החימוש.

תוכנית היחזמה האסטרטגית של הנשיא רייגן נוטשת כאופן מוחלט את התפיסה הזאת, ומבקשת לשים את הדגש בפיתוחה של מערכת הגנה בלתי חדירה, שתשחרר את ארצות-הברית, כדבריו, מן הפחד מהתקפה גרעינית. אם כן, היא באה ליצור אותו מצב שעד כה נתפס כמסוכן ביותר ביחסי המעצמות — מצב שבו אחת מהן מרגישה ביטחון מלא מפני התקפה. במצב כזה ברור שהחשש מפני התקפה יעורר את הרצון ליוזם התקפה מקדימה, משום שהתקפה כזאת לא תהיה מלווה בכל סכנה לתוקף, במקרה זה לארצות-הברית.

זאת היא הסיבה להתנגדות החריפה שהתוכנית מעוררת בבית-המועצות. שכן היא תכניס את המעצמות לסיכוב חדש של מירון חימוש יקר מאוד, שאיש אינו יכול לראות מראש את תוצאותיו. זאת גם הסיבה לכך שמדינות נאט"ו באירופה מסתייגות מן התוכנית ומעדיפות להמשיך במדיניות הגבלת החימוש האסטרטגי, שהוכיחה את עצמה עד כה.

את התיאור הקולע ביותר של יוזמת הגנה האסטרטגית נתן שר החוץ הבריטי, סיר ג'פרי האו. הוא רואה בה מעין קו מזיינו חדש, רעיון שבה לתת תשובה החלטית וסופית נגד כל התקפה אפשרית: רעיון שימוש עולה הון תועפות, אך בשעת מבחן הוא מתגלה כחסר כל ערך ובלתי רלבנטי לבעיה האסטרטגית האמיתית. הערכה זו מתבססת על היסיון ההיסטורי, שמעולם לא ניתן היה להקים מערך הגנה הרמטי ונגד כל הגנה ניתן לפתח שיטת התקפה שתמוטט אותה.

לכן, הבטחתו של הנשיא רייגן כי תוכניתו תעניק הגנה מוחלטת נגד התקפה גרעינית פשוט אינה אמינה. היא לא תבטל את הצורך בקיומו של מערך טילים החקפי, כמו זה הקיים כיום. מכיוון שאיש לא יאמין בהרמטיות של ההגנה המבוססת על מערך הגנה הפרוס כחלל, ולאחר ההוצאה הענקית יוסיף העולם לחשוש מפני מלחמת השמדה הדדית. אבל, כינתיים, ייכנס מידוך החימוש לשלבים חדשים, שאת תוצאותיהם איש אינו יכול לחזות מראש.

אין ודאות בהצלחה. אני מאמין שההנהלה החדשה, מועצת המנהלים, משרד הביטחון, ועדת השרים לענייני כלכלה וועדת הכספים של הכנסת — כל הגופים שאישורם או ביצועם תוכנית ההבראה, אכן יוכיחו שצדקנו במאמץ להכריז את המפעל.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעה לסדר-היום מס' 1766 — הצטרפותה של ישראל לתוכנית "מלחמת הכוכבים". הצעתו של חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, "מלחמת הכוכבים" הוא הכינוי הפופולרי שניתן לתוכניתו של הנשיא רייגן, הידועה בשם "יוזמת ההגנה האסטרטגית", תוכנית שעליה הוא הכריז בגאוס במרס 1983. באותו נאום אימץ הנשיא רייגן רעיונות שהוצעו במשך תקופה ארוכה בארצות-הברית, על-ידי חוגים לאומניים, קיצוניים וריאקציוניים, שביקשו להחריף את מירון החימוש בין מעצמות-העל ולהרחיב אותו אל החלל החיצון. במגמה להבטיח, כפי שהם הגדירו זאת, יתרון צבאי מוחלט לארצות-הברית על פני ברית-המועצות.

מדיניות זו התקבלה בהתלהבות על-ידי הפנטגון עוד בשנות ה-60 והוצגה בפני הנשיא קנדי בשנת 1961, אך הוא העדיף תוכניות לחקר החלל החיצון למטרות של שלום, כהמשך לשיתוף הפעולה הבין-לאומי בחקר החלל החיצון. שקיבל תאוצה רבה במסגרת "שנת הגיאופיסיקה הבין-לאומית".

לרוע המזל, נתפס הנשיא רייגן בקלות לרעיונות שנדחו עד כה על-ידי ממשלות ארצות-הברית, ובמקום לפתח את חקר החלל במסגרת של תוכניות בין-לאומיות ולמטרות שלום, הוא מעדיף עכשיו את העתקת מירון החימוש אל החלל החיצון.

חשוב ביותר לזכור את העובדה, שחקר החלל החיצון לא התחיל למטרות צבאיות והישגיו הגדולים ביותר באו בעקבות תוכניות בין-לאומיות למטרות שלום בהשתתפות שתי המעצמות הגדולות. אפשר להזכיר כדוגמה בולטת את הפרויקט "אפולו-סיוז", שביטא בתחום המחקר והפיתוח את רוח הדגש מתקופתם של ניקסון וברז'נ'י, פרויקט שבמסגרתו נפגשו בחלל ספינות החלל "אפולו" ו"סיוז" בשנת 1975. ההנחה הרווחת כיום בישראל, כאילו חקר החלל מרתה בפיתוח של מערכות נשק, מקורה באי-הכרת ההיסטוריה של חקר החלל.

החלטת הנשיא רייגן לשים דגש בפיתוח מערכות נשק כחלל מהווה סטייה חמורה ביותר מן העקרונות שהנחו את הפעילות בשטח זה זה 30 שנה. סטייה זו כרוכה בתפיסות חדשות ביחס למירון החימוש בין המעצמות — תפיסות המעוררות חששות רבים ברחבי העולם, ובייחוד בקרב מדינות נאט"ו, השותפות לארצות-הברית וחוששות מפני התפנית הפתאומית שחלה בתפיסותיה האסטרטגיות. בקצרה, אפשר להגדיר סטייה זו כנטישת מדיניות ההרתעה הגרעינית ההדרגתית, המבוססת על הנתון כי במקרה של מלחמה גרעינית יכול כל צד להיות בטוח כי יושמד ממש כמו היריב; לפיכך, חייב כל צד להישמר מפני היגרוות לעימות גרעיני. נתון זה עומד ביסוד

יהיה זה חמור ביותר, אם ישראל תיכנס בצורה זו גם לפרויקט "מלחמת הכוכבים" של הנשיא רייגן. הסכנות הן עצומות. ישראל, כמדינה קטנה, יכולה למצוא את עצמה בסופו של דבר מסוכנת בעניין חמור ביותר. עם זאת, הכניסה לתחום חקר החלל החיצון ראויה לחמיכה ולעידוד. וכאמור, יש אפשרויות רבות לעשות זאת.

הנושא כולו, אחד החשובים ביותר למדינה, צריך לבוא לדיון מלא בכנסת. אני מקווה כי כאשר יגיע הנושא לדיון חיצוני הממשלה על-ידי שר המדע ולא על-ידי שר הביטחון, כי בעיקרה זו שאלה של פיתוח מדעי לצורכי שלום ולא שאלה של פיתוח מערכות נשק חדשות. כך מכל מקום הייתי רוצה לראות את הדבר. הגיע הזמן שנבין, כי אם מבקשת ישראל להתקדם בתחום הטכנולוגיה המודרנית, חייבת היא לנתק את מאמציה בתחום זה מתוכניות פיתוח של מערכות הנשק. אלה רק מעכבות את הפיתוח הטכנולוגי ולא מעודדות אותו. גם עניין זה יוכל להגיע לכיור מעמיק במסגרת דיון על הנושא בכלל ובכנסת, כפי שאני מציע לעשות. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתי פלד. אני מזמין לדברי תשובה את שר הביטחון.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה לא כבר פנה אלי מזכיר ההגנה האמריקני, מר ויינברגר, בהצעה כי ישראל תשתתף, יחד עם מדינות נוספות, במחקר ובפיתוח הקשורים בתוכנית האמריקנית "יוזמת ההגנה האסטרטגית", SDI.

אופייה של התוכנית הוא הגנתי, הגנה מפני טילים בליסטיים נושאי ראשי-חץ גרעיניים, ואין מציעים לישראל להיות כלולה בתוכנית עצמה, אלא רק במחקר ובפיתוח, כיוון שגם ארצות-הברית עצמה עדיין לא החליטה על התוכנית מעבר למחקר ולפיתוח.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זו כסות — — —

שר הביטחון י' רבין:

בשלב זה לא נדרשת — ואין — החלטת ממשלה על השתתפות ישראלית במחקר ובפיתוח אלה. כל הדיבורים כאילו נתקבלה החלטה אינם נכונים.

עם זאת, דיווחתי לממשלה ולוועדת החוץ והביטחון על נכונותנו לבחון באילו תחומי מחקר ופיתוח יוצע לנו להשתתף, וכאיו מידה השתתפותנו תתרום לצורכי הביטחון והקונבנציונליים של מדינת ישראל, ולקידום התשתית המדעית והטכנולוגית של ישראל.

בשלב זה מחקיימים בירורים, והם יימשכו עוד חודשים מספר, וכל עוד הם לא הסתיימו — לא יובא העניין להחלטת הממשלה.

לפיכך, אבקש להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעה אחרת לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התוכנית הקרירה "מלחמת הכוכבים", זה השם הכריזי שלה, באה כדי לבטא מדיניות מסוימת וכדורה של ממשלת ארצות-הברית בראשותו של הנשיא רייגן. התוכנית הזאת מעוררת התנגדות לא רק

יתר על כן, תוכניתו של הנשיא רייגן אינה פותרת את בעיית ההגנה מפני טילים לטוחים בינוניים וקצרים ואינה מעניקה הגנה נגד טילי שיט. אלה הם שיקולים שצריכים לעניין מאוד את ישראל דווקא, כי דווקא טילים אלה, שנגרם אין תוכניתו של רייגן נותנת תשובה, הם המצויים סביבותינו.

אבל, הרושם הוא, שכל הלבטים והחששות של מדינות נאט"ו אינם מעניינים את ישראל. ישראל היא המדינה הראשונה שנענית כרצון להזמנה האמריקנית להצטרף ליוזמה החדשה.

הנימוק לכך, כפי שאנו שומעים מפי ראש הממשלה, שר המדע ואחרים, הוא שיש ביוזמה זו משום פתיחה פתח בפני המחקר והתעשייה של ישראל לחדור לתחום חקר החלל וצפויות הזמנות כסוכמים גדולים שתורמנה כספים רבים למדינה. נימוקים אלה דומים מאוד לנימוקים של אלה בארצות-הברית שתומכים תמיכה נלהבת בחידוש מירון החימוש והעתקתו אל החלל החיצון. אבל, אין בטיעונים אלה כל אמת.

אילו היתה ישראל מעוניינת באמת להצטרף לחקר החלל החיצון, לא היה עליה להמתין להזמנתו של מר ויינברגר, שר ההגנה של ארצות-הברית. מאז שנות ה-60 מתנהלים פרויקטים של מחקר ופיתוח למטרות חשוכות בתחום החלל החיצון שישראל יכלה להצטרף אליהם בלי הפרעה ואף יכלה לתרום להם תרומות ניכרות. אלה פרויקטים בתחום הרפואה, הפרמקולוגיה, התקשורת ועוד. וכבר דנים כיום בתוכנית של חקר החלל על בסיס בין-לאומי, במסגרת המועצה הבין-לאומית של האיגודים המדעיים, שבחסותה נערכו בשעתה תוכנית שנת הגיאופיזיקה הבין-לאומית ועכשיו מתכננים במסגרתה פרויקט חדש שנקרא "תוכנית הגיאוספירה-ביאוספירה הבין-לאומית". נשיא צרפת, המתנגד נמרצות לתוכנית "מלחמת הכוכבים" של רייגן, מציע עתה להקים סוכנות בין-לאומית לפיקוח באמצעות לווינים, וזו יכולה לעניין את ישראל.

בקצרה, יש לישראל אפשרויות רבות ליטול חלק בחקר החלל החיצון בלי להיגרר אחר תוכנית אסטרטגית מלאה סכנות, תוכנית שספק אם תימשך לאחר שרייגן יפרוש מן הנשיאות.

ייתכן שבתוכניות הבין-לאומיות אין אפשרות לקבל כל כך הרבה כסף כמו שמציעה ארצות-הברית, בניסיונה הנואש למצוא שותפים לתוכנית הרפתקנית ומסוכנת, אבל, בהחלט יש בהן כדי לאפשר לישראל השתתפות בתוכניות מחקר ופיתוח חשובות ומבטיחות. על נושא זה יש צורך לקיים דיונים רציניים, וכדחפיות. עד כה ישראל פיגרה מאוד בתחום זה, כלי סיבה מצדקת, אולם, בינתיים יש לברר את שאלת הצטרפותה של ישראל לפרויקט האסטרטגי האמריקני. הניסיון מראה, כי הממשלה מסוגלת להרדים את הציבור ואת הכנסת, שעה שהיא מקבלת על עצמה התחייבויות מרחיקות לכת. מתוך הנחה כי לאחר מעשה לא תהיה ברירה לציבור ולכנסת אלא להשלים עם הנעשה. כך קרה עם הסכם הסחר החופשי, למשל, שהכנסת דנה בו רק לאחר שהיה ברור כי אין לה עוד מה להגיד בנושא, שכן הכול סוכם ונחתם לפני כן. כך קרה בעצם הימים האלה כאשר הממשלה גוררת את המדינה לרכישת כורים גרעיניים, בלא שהדבר אושר ואף לא נדון בכנסת, וכבר מוציאים על כך סוכמים ניכרים במחקר ובבריקות והכביה האחת שמעסיקה את הממשלה היא איך למנוע הדלפות בנושא זה, לבל ייודע לציבור כי כפועל כבר עוסקים בפרויקט שמעולם לא אושר.

שאיננה חותמת-גומי, תפקח ותברוק כשלבים שבהם תיפול ההכרעה.

אני תומך, כמובן, בדברים שנאמרו על-ידי המציע, חבר הכנסת מתתיהו פלד. ישראל צריכה וראויה, גם על-פי רמת מדינה ומפעליה, להיות שותפה לחקר החלל לצורכי שלום. במסגרת זאת אפשר להרחיב את הדעת ולאגור ידע ולהאדיר תורה, כלי להסתכן ולהסתכן במחלוקות בין-גושיות, ואיני צריך להסביר כאן מדוע לא צריך להסתכן בהן כלל, וודאי שלא העם היהודי, עם כל סיבוכיו הקיימים כבר.

היו"ר א' נחמיאס:

תורה לחבר הכנסת אלעזר גרנות.

אני שואל את חבר הכנסת מתתיהו פלד, האם הוא מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת אלעזר גרנות להעביר את הנושא לוועדה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקרמת לשלום):

אני מסכים.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מתתיהו פלד; השנייה — להעביר אותה לוועדה. אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את

הנושא בסדר-היום — רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — מיעוט

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום

נחקה.

2. הצעה לסדר-היום

סכנת פיטורי 500 עובדים ברפא"ל

כנסת ישראל ולפני עובדי המפעל היו מתמלאים גאווה גדולה יותר אילו פרי עמלם, מתקדם ותכונם היה מיועד למטרות שלום ולא למטרות מלחמה. גם אנחנו, רבותי חברי הכנסת, נגררים אחר שתי מעצמות-העל: ברית-המועצות וארצות-הברית, שנחת ענק מייצורן ומכלכלתן מבוסס על פיתוח ובנייה של כלי משחית.

חברי הכנסת, רפא"ל — רשות לפיתוח אמצעי לחימה — היא מפעל הייצור החמישי בגודלו בישראל, והראשון מבחינת עתירות הידע והטכנולוגיה. מועסקים בו 6,800 עובדים, 34% מהם אקדמאים, 51% טכנאים ועובדים מקצועיים ו-15% עובדים מיהליים.

במשך 36 שנים, מאז יוסדה רפא"ל, נבנתה בה תשתית טכנולוגית מתקדמת, שביסודה כוח אדם מעולה — חוקרים, מדענים, טכנאים ועובדים מקצועיים, שהם הנכס היקר ביותר של רפא"ל.

בצד הייצור הכיטחוני יזמה רפא"ל פעולה ממלכתית לייחוד הגליל וליישובו, על-ידי הקמת תעשיות עתירות ידע וסיוע לפיתוח תעשיות טכנולוגיות בענפי אלקטרוניקה, מתכת ופלסטיקה. רפא"ל מקדמת הזמנות למפעלים קיימים בערי הפיתוח; מסייעת כשיפור הרמה הטכנולוגית במפעלים ומסייעת בחינוך הטכנולוגי של תלמידי בתי-הספר

בברית-המועצות אלא גם באירופה, בכל מדינות אירופה, וחבל מאוד שלא הובא לידיעתה של הכנסת עד כמה חיונית זאת שנויה במחלוקת על כל היבטיה.

ההנחה שאפשר להפריד בין שלבי מחקר לשלבי יישום היא, לכל הפחות, ובמקרה הטוב, אשליה נאיבית. ההנחה, של ישראל תינתן האפשרות להיות שותפה לשלבי המחקר בכל דבר שתרצה כבר הופרכה על-ידי האמריקנים עצמם. כעצם השותפות יהיה דבר אחד ברור: אנחנו נהיה שותפים בדבר שמעורר התנגדות, בדבר ששנוי במחלוקת חמורה בעולם כולו, ואולי אף תועלתו מפוקפקת.

יתירה זאת, כמה מדובר בעצם? מדובר בתוכנית של 27 מיליארד דולר. האמריקנים עצמם הודיעו שהם מוכנים למסור 10% מהסכום הזה אל מחוץ לארצות-הברית לעשר שנים. צא ולמד: מה יצא בסופו של דבר לישראל מכל העסק הזה, גם מבחינה כלכלית? בשביל מה אנחנו הולכים להסתכן בעניין לא-לנו? האם אין לנו די צרות משל עצמנו? בשביל מה לנו כל זה?

שמעתי שבמצב הכלכלי הקשה שלנו החליט ראש הממשלה לחסוך כסף ולא לנסוע לשיבת האינטרנציונל הסוציאליסטי. לדעתי — חבל מאוד, אני אומר שאחד הדברים שהיו יכולים להביא לישראל גם חיסכון בכסף וגם חיסכון של משהו שאין להמירו כלל בשווה-כסף הוא, שראש הממשלה יסע למפגש של האינטרנציונל הסוציאליסטי בשטוקהולם ויפגש עם חבריו, ראשי מפלגות וראשי ממשלות סוציאליסטיות, וישמע מפיהם גם מה הם חושבים, נדמה לי שיששראל צריכה לצאת טוף טוף מהפרובינציאליות שבה שרויים מחלטי ההחלטות המתקבלות בעניינים כאלה.

עם כל הכבוד לשיקול הדעת של חברינו בממשלה, אני מציע אפוא להעביר את הנושא לוועדה, כדי שגם הכנסת,

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עובדים להצעה לסדר-היום של חברת הכנסת אורה נמיר בנושא: סכנת פיטורי 500 עובדים ברפא"ל. בבקשה, חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטרם אעבור לנושא שעל סדר-היום אני רוצה להצטרף לכל יושבי הבית ולא להשיבו את מעל דוכן הכנסת, ולהביע את הודעויותי העמוקה מהאסון המחריד שקרה אתמול ל-22 ילדים, שקיפדו את חייהם. מעל כמה זו אני רוצה להביע תנחומים למשפחות השכולות, לבית-הספר ברנר, לעיר פתח-תקווה, ולשלוש את מיטב האיחולים להחלמה מלאה ושלמה לכל אותם ילדים ומבוגרים שעדיין מאושפזים בבתי-החולים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני חודש ימים ביקרתי ברפא"ל ביוזמת ועדי העובדים ועל-פי הזמנת מנהלת המפעל. הביקור נערך בעיצומה של מערכה קשה שאותה ניהלו, ועדיין מנהלים, ועדי העובדים, נגד המגמה לפטר 500 עובדים. סיימתי במפעל במשך שעות רבות ונפעמתי מגודלו, מהיקפו ובמיוחד מההישגים המרשימים.

צד לי, רבותי חברי הכנסת, כי המפעל שאותו ברצוני לשבח ולפאר עוסק בייצור נשק וכלי משחית. מדינת ישראל,

שר הביטחון י" רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אודה, ודאי שדיון זה איננו נוח לי, וודאי שדיון זה והנושא כפי שהועלה נוגדים את האינטרס שלי כשר הביטחון לעודד מחקר ופיתוח בתחום הביטחוני, ואם מותר לומר, יש צורך בכך לא משום שישאל נגדתי אחר ארצות-הברית או ברית-המועצות, כפי שהגדירה חברת הכנסת אורה נמיר, בצרכיה להתעצמות צבאית, אלא משום שעמדנו ואנחנו עומדים בפני סכנות קיומיות, ובלי עוצמה צבאית לא נוכל להן.

אבל, הממשלה והכנסת החליטו על קיצוץ משמעותי בתקציב הביטחון, קיצוץ בלי תקדים של למעלה מ-10% מתקציב הביטחון, ממקורותיה של ישראל, ולמעשה הוא מתקרב ל-15%. מערכת הביטחון תקטן את צריכתה הביטחונית בישראל בשנת התקציב הנוכחית ב-400 מיליון דולר לפחות. לא אפשר כאן את מידת הקיצוץ ואת השלכותיו על עוצמתנו הצבאית — זה"ל, מכוני המחקר והפיתוח, התעשיות הביטחוניות, אבל, כפועל הקיצוץ זה כרוך בסיכונים ביטחוניים מיידיים, ובסיכונים ביטחוניים לטווח ארוך.

אם לפני עשר שנים תקציב הביטחון היה רכע מתקציב המדינה, היום הוא פחות משמינית מתקציב המדינה.

אוריאל לין (הליכוד):

זה נוגד את מה שאמר כאן ראש הממשלה.

שר הביטחון י" רבין:

הוא דיבר על תל"ג. אני אומר אותו דבר על תל"ג. מכל מקום, יש לקצץ, ואת הקיצוץ הזה מישור צריך לבצע, אם רוצים לשמור על מסגרת תקציב הביטחון.

הקיצוץ הזה נופל על כל הגופים של מערכת הביטחון ביחס שונה, ובמכוני המחקר והפיתוח — פחות מחצי לעומת הקיצוץ בגופים אחרים. הוא נופל על התעשיות הביטחוניות; הוא נופל על התעשיות הכרוכות בהזמנות של מערכת הביטחון. לפי הערכת היועץ הכלכלי של משרד הביטחון, הקיצוץ הזה עלול להשאיר כ-10,000 איש בלי תעסוקה, אם לא תימצא להם תעסוקה אחרת, והמספר שאני מציין אינו מופרז בשום אופן.

מי שקיבל את ההחלטה על קיצוץ תקציב הביטחון — ואני שותף להחלטה זו — ידע מה הן המשמעות הביטחונית החמורות וגם מה הן המשמעות האנושיות-החברתיות, קרי פיטורין, הכרוכות בו.

אין הוקס-פוקוס. אי-אפשר לקצץ 400 מיליון דולר ולומר ששום דבר לא התרחש, זה יקצוץ כאילו לא קוצץ. יש לזה השלכות על עוצמת צה"ל; יש לזה השלכות על הייצור; יש לזה השלכות על מחקר ופיתוח; יש לזה השלכות בכל התחומים.

אמת, בשלב ראשון מדובר היה בקיצוץ 1,100 איש ברפא"ל. עשינו מאמץ בלתי רגיל, לא בגלל 600 איש, אלא בגלל מה שהם פיתחו וצריך לייצר היום. מאמצים גדולים אלה באו על חשבון תחומים אחרים, וגם שם נגרמו פיטורים בגלל הקיצוץ. כדי להבטיח את המשך הפיתוח והייצור בפרויקט מסוים חיפשנו ומצאנו את הסכום הדרוש.

אינני רואה אפשרות לבצע את הקיצוץ המתחייב מהחלטות הממשלה והכנסת בלי לעמוד בסיכונים ביטחוניים ובהכרח לפטר עובדים. מי שרוצה שלא יפטור, שיצביע מנין להוסיף לתקציב הביטחון. איני בא בהצעה כזאת לכנסת. לא

ברקית-שמונה, בבית-שאן, בקצרין, בשלומי וכמעלות. רפא"ל עורדה כמשך השנים האחרונות 600 ממשפחות עובדיה להתיישב כלמעלה מ-30 מצפים ויישובים קהילתיים שהוקמו בגליל.

כל אלה, רבותי חברי הכנסת, לא עומדים לרפא"ל לנוח גלי הפיטורים שהחלו לפני ימים אחרים. מדובר בפיטורי 1,100 עובדים. הודעה ראשונה נתקבלה על פיטורי 450 עובדים, 250 מהם עד 1 ביולי.

בעקבות לחצם של העובדים הודיע מנכ"ל משרד הביטחון, כי לאחר פיטורי 250 העובדים הראשונים הוא ידון מחדש בנושא הפיטורים. אך לא ניתנה כל התחייבות שבכך יסתיימו הפיטורים.

חמשת הוועדים הקיימים ברפא"ל מוכנים להידברות בדבר הקדמת יציאה לגמלאות של כ-60 עובדים, אך פיטורים גדולים מעבר לכך פירושו פיטורים מקרב כ-600 העובדים שאיום קבועים, רובם ככולם צעירים משוחררי צה"ל ובוגרי מוסדות טכנולוגיים גבוהים.

פיטורים בממדים כאלה פירושו, לדעת רבים, תחילת סופה של רפא"ל. שמענו שאילתא כעל-פה וחשובה של שר הביטחון על הנעשה ב"מונעי בית-שמש", ואנחנו יודעים לאן יובילו הפיטורים.

חברי הכנסת, המפוטרים האקדמאים ובעלי המקצועות הטכניים, שהם, כפי שצינתי בתחילת דברי, 85% מעובדי רפא"ל, ייהפכו למועמדים בטוחים לירידה מהארץ. זוהי מציאות מוזרה, אם לנקוט לשון זהירה: מחוז גיסא — יבוא של 250 מהנדסים מחוץ-לארץ לתעשייה האווירית לפרויקט ה"לביא" והשלמה עם הימצאותם של כ-10,000 עובדים זרים כמפעלים שונים בארץ; ומאידך גיסא — פיטורים גדולים ברפא"ל, תעשיית ייצור לתפארת.

חבל, רבותי חברי הכנסת, שהכשרון, הידע והמסירות של עובדים למופת מרוכזים דווקא במפעל לייצור כלי משחית, אך כך נפסה עלינו בכוח המציאות. ואולם, אם זאת מגמת ממשלת ישראל, לצמצם ולסגור מפעלי ייצור בשרשרת — "תאג", "מספנות ישראל", צי"ם, "מונעי בית-שמש", רפא"ל — בעוד מערכת השירותים תופחת, הרי משהו מעוות ביותר מתחולל במערכת הכלכלית הישראלית.

אסור לעמוד מנגד נוכח תחרות ומלחמות יוקרה בין התעשיות הביטחוניות למניין ולהגות, כי ייתכן שחסרה יד סמכותית שתכוון ותנהל את מערכת התעשיות הביטחוניות. גם על כך משלם מחיר יקר מפעל לתפארת.

על כל אלה חייבת הכנסת לדון, אדוני היושב-ראש, כדי שלא נסגל לעצמנו מציאות חדשה של פיטורי מאות ואלפי עובדי ייצור חדשות לבקרים. עובדים שנתנו יד להקמת מפעלים מפוארים, עובדים שנולדו, גדלו והתחנכו בארץ ושירתו בצה"ל, עובדים שחלקם ייאלצו לעקור מן הארץ, וחלקם יחיו ויחנכו את ילדיהם בבושה הגדולה של חיים באבטלה.

כדי למנוע את כל זה אבקש, אדוני היושב-ראש, לדון בנושא במליאת הכנסת.

הי"ד ד' תשנ"ח:

תורה לחברת הכנסת אורה נמיר. ישיב על ההצעה שר הביטחון. בבקשה.

מתוך 20 מיליארד דולר 2.6 מיליארדי דולר הם לכיטחון. מזה 100 מיליון דולר רשומים כהכנסות על חשבון "רמון". הרי זה כאילו מקוים עוד 100 מיליון דולר. זה מעמיד את תקציב הביטחון על 2.5 מיליארדי דולר ממקורותיו. 2.5 מיליארדי דולר מתוך 20 מיליארד דולר הם 12.5%.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר הביטחון. חברת הכנסת אורה נמיר, האם את מסכימה להעביר את ההצעה לוועדה המשותפת שעוסקת בתקציב הביטחון?

אורה נמיר (המערך):

כן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מציעה להעביר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' תיכון:

ועדת הכנסת תקבע. מי בעד העברת ההצעה לוועדה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע

ועדת הכנסת נתקבלה.

דן תיכון (הליכוד):

ההצעה עוברת לדיון בוועדה. ועדת הכנסת תקבע איוו ועדה.

באתי בהצעה כזאת לממשלה. לכן, כשם שלצערי הרב אנחנו נאלצים לפטר מבין אנשי צבא הקבע, מבין אזרחים עובדי צבא, בתעשיות ביטחוניות, בתעשיות הקשורות למערכת הביטחון — כך גם נוכל הדבר על רפא"ל, שבציקור הוא מכוון מפואר, בעל הישגים בלתי רגילים, עם כוח אדם מסור, בעל רמה טכנולוגית מרעית בלתי רגילה. צריך לקצץ גם שם.

כפי שאמרתי, עד יולי צריך להגיע לפיטורים של 250 איש ולאחר מכן נבחן את המצב עם רפא"ל. אם נמצא שווקים, אם נמצא תעסוקה ממומנת מבחוץ, ייתכן שנוכל שלא להמשיך בפיטורים.

כפי שהדברים עומדים היום, הנחיתי היא לפטר 450 איש. אני חייב לשמור על חוק התקציב כפי שהכנסת קבעה אותו. זהו פועל-יצא מן התקציב כפי שהכנסת קבעה אותו.

מאחר שהנושא יעלה ממילא בוועדת החוץ והביטחון ובוועדות-המשנה העוסקות בו, במסגרת הדיון בהשלכות של הקיצוץ בתקציב הביטחון, אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ד' תיכון:

אתה מדבר על 12.5%?

שר הביטחון י' רבין:

תקציב המדינה הוא 23 מיליארד דולר. 3 מיליארדי דולר מסופקים על-ידי אמריקה. אני מדבר כרגע על משאבי ישראל.

ה. הצעה לסדר-היום

בעיותיה החברתיות והכלכליות של אוס-אל-פחם

היו"ר ד' תיכון:

אני עובר לסעיף הבא: הצעה לסדר-היום מס' 1952, בעיותיה החברתיות והכלכליות של אוס-אל-פחם. יציג את הנושא חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אוס-אל-פחם היא היישוב השני בגודלו בארץ אחרי נצרת — תושביו מונים 25,000 נפש. אך אוכל לומר בביטחון, שאין יישוב בארץ כולה, עיר, עיירה או כפר, שכה קשים הם חיי תושביו.

כמו כל היישובים הערביים, סובלת אוס-אל-פחם ממדיניות האפליה הלאומית, מהעדר תוכניות פיתוח ושיקום, מהעדר מקורות תעסוקה מקומיים, והאבטלה בה הולכת ומתרחבת.

אוס-אל-פחם סובלת מרמה ירודה ביותר של שירותים חברתיים וממיעוט הקצבות ממשלתיות לשירותים חיוניים. כל מי שמבקר באוס-אל-פחם רואה על פני המקום את פשע מתדלדל של השלטון המרכזי במשך 36 שנה מאז נהייתה אוס-אל-פחם, על-פי הסכם ורודס, חלק ממדינת ישראל.

אחרי מאבקים ציבוריים ממושכים, ניאות משרד הפנים להעניק לאוס-אל-פחם מעמד של עיר, והמועצה המקומית הפכה להיות, כדרישת תושבי אוס-אל-פחם, מועצת עירייה. אך פני אוס-אל-פחם עצמה לא השתנו, ואין סימן שישתנו. תושביה עדיין לא מרגישים הקלה במצוקתם החברתית והכלכלית, ואין כל התקדמות לפתרון או אפילו תקווה לפתרון בעיותיה הקשות של אוס-אל-פחם.

הבעיה הכאובה הראשונה, והיא מסוכנת ביותר לכריאותם של תושבי העיר והסביבה, ובעיקר לאלפי ילדי המקום, היא בעיית הביוב. לא יכולה להיות כל הגומה בתאור המצב המסוכן שבו שרויה העיר על אלפי תושביה. הביוב ומי השופכין נשפכים לרחובות העיריה והופכים את החיים במקום לטרגדיה. גם בגלל התנאים הטופוגרפיים נשפכים מי הביוב אל הרחובות. בגלל הזרימה במדרון שום רחוב לא מחזיק מעמד, ומייד עם חיקונו שוב הורסים אותו מי הביוב והגשמים.

מי הביוב הפתוח מסכנים את כריאות הציבור ומתפשטות מחלות ובמיוחד בקרב הילדים. במצב זה הופיעה באוס-אל-פחם מחלת תינוקות מיוחדת שרופאי בית-החולים כעפולה קוראים לה "וירוס אוס-אל-פחם".

במשך למעלה מעשר שנים התמודדה המועצה המקומית — כעת מועצת העירייה — עם בעיית התקנת מערכת הביוב, ונתקלה באדמיניסטרציה מוכזת אטומה המטפלת בבעיה בדרך של "לך ושוב" ובדרך של אפליה. בהעדר תקציבים כיוו השלטון המקומי ובהעדר מאמץ ממשלתי מרכזי, ארגוני ותקציבי, נשארה אוס-אל-פחם עד היום כלי רשת ביוב.

אחרי מאמצים מרובים שנמשכו שנים, ועינויים ממש, עיברה המועצה המקומית תוכנית מאושרת לרשת ביוב פנימית וחיצונית, כתיאום עם יישובי הסביבה. בתוכנית הושקע כסף רב על-ידי הרשות המקומית עצמה. התוכנית הוגשה לפרויקט הביוב הארצי, והוא היה אמור להקציב את הסכומים הדרושים לעבודת החיבור עם מערכת הביוב המחוזית, באומדן של חצי מיליון דולרים. אך בימים אלה, בימים אלה ממש, הודיע מנהל פרויקט הביוב הארצי, שאין לו תקציב לביצוע חיבור רשת

מאדמות אוס-אל-פחם, וכיום קרוב ל-7,000 פועלים יוצאים מדי יום את אוס-אל-פחם כדי לחפש עבודה וחוזרים לפנות ערב. היום רבים אינם יכולים למצוא עבודה ולהביא הביתה את הלחם המר. האבטלה מתפשטת כיום בממדים גדולים. אין זה דבר מוצדק. הכנסת חייבת לומר את דברה ולהורות לממשלה להבטיח מקורות תעסוקה בסביבה, להקים מפעלי תעשייה כמו בכל עיירות הפיתוח, ולהתייחס בכבוד לציבור עובדים שמעשי ידיו, אם בבניה ואם בייצור, שזורים בכל חלקי הארץ.

אוס-אל-פחם היא כעצם שכונת עוני אחת גדולה. אין בה מתקן אחד של פעילות חברתית. ספורטיבית או תרבותית. אין אף גן ציבורי אחד. עם כל מאמצי הרשות המקומית לעבד רחובות ולתקנם, מי הביוב לא מותירים אף רחוב ראוי לשמו.

החקיצים הזעום שאושר למועצה המקומית מסתכם כיום ב-2 מיליארדי שקל, והוא מספיק בקושי לתשלום משכורות ל-170 עובדי העירייה ול-50 המורים התיכוניים. הריבית והקנסות מכרסמים בקופת העירייה. חקציב הפיתוח הוא בסך-הכול 100 מיליון שקל, ולא ניתן לעשות בו שום פעולה יזומה. ברור שתקציב זה הוא כאין וכאפס לעומת תקציבי העיירות או הערים שמספר תושביהן שווה לזה של אוס-אל-פחם, והיחס בין התקציבים הוא 1 ל-3 או 1 ל-4 לגולגולת.

חקציב המועצה המקומית פרדס-חנה, שמספר תושביה הוא כמחצית מספר תושבי אוס-אל-פחם, הוא כפול מתקציב המועצה המקומית אוס-אל-פחם. זאת על אף שהרשות המקומית אוס-אל-פחם גובה מסים באותה רמה, כהתאם להנחיות משרד הפנים. אף-על-פי-כן, המועצה המקומית אוס-אל-פחם לא זו בלבד שאינה מסוגלת לדאוג לפיתוח העירייה או להקמת איזה מפעל חברתי ולהעלאת רמת השירותים ורמת חיי האוכלוסייה, אלא אפילו על הקיים אין היא מסוגלת לשמור. הרחובות נהרסים, צנרת המים הולכת ונהרסת ומי הביוב כבר חודרים לרשת המים ומסכנים את בריאות האוכלוסייה.

חובות המועצה מגיעים לגודל תקציבה, ובתקופה האחרונה העיקולים ותשלומי הקנסות והריבית מרוקנים את קופת המועצה ולא נשאר כסף לתשלום משכורות במשך שלושה חודשים, כפי שקרה בתקופה האחרונה, כאשר לא היה ביכולתה של המועצה לשלם משכורות, והיו לכן כל התוצאות המכאיבות של שביתות, הפסקת לימודים והפסקת שירותים, שהכבידו עוד יותר על בריאותם ואיכות חייהם הירודה ממילא של התושבים.

משרדי הממשלה, החייבים תשלומים שונים למועצה, אינם מקיימים את התחייבותיהם ואינם מעבירים את הכספים. למשל, משרד החינוך והתרבות הוריד לפני זמן מה ממשכורות המורים 46 מיליון שקל בעד ימי שביתה, אף המועצה שילמה משכורות מלאה, משום שהמורים התחייבו להחזיר את השעות שהחסירו בגלל השביתה. כל זה מוסיף ומכביד עוד יותר על המועצה ועל תושבי אוס-אל-פחם.

חברי הכנסת, שטחתי בפניכם את מאוכזבי תושבי אוס-אל-פחם, מאוכזבים שהם נושאים עמם במשך שנים. המרירות והסבל מצטברים, ואי-אפשר להשלים לאורך ימים עם ההזנחה והמחדלים מצד השלטון המרכזי וגם הקיפות והזלזול בצורכיהם החיוניים ביותר של אזרחים. שמגיע להם להיחלץ מהמצוקה שבה הם נתונים.

בעיותיהם של תושבי אוס-אל-פחם ושל מועצת העיר החדשה דומות לבעיותיה של האוכלוסייה הערבית כולה, אבל

הביוב המקומית עם הרשת המחוזית. כל המאמצים של השלטון המקומי באוס-אל-פחם היו לריק והעיר, המונה 25,000 תושבים, תישאר בלי מערכת ביוב, עם כל הסכנות הכרוכות בכך.

קיימת גם בעיית מימון העבודות הפנימיות לבניית רשת הביוב הפנימית, שתעלה קרוב למיליון דולרים. מועצת העיר, כמובן, מגייסת את חלקם של התושבים המקומיים, אך כלי עזרה ממלכתית לא רק שלא ימצא פתרון לבעיה הכאובה והחמורה מכל הבעיות — בעיית הביוב — אלא היא אף חלק ותחמיר עם כל הסכנות לתושבי אוס-אל-פחם והסביבה. תושבי אוס-אל-פחם קוראים ועקת S.O.S. לממשלה, למשרד הפנים, כדי לפתור בעיה חמורה זו, הניצבת בפניהם.

בעיה כאובה שניה היא המחסור הגדול בחדרי הלימוד. באוס-אל-פחם יש כ-240 כיתות, מהן 70 כיתות בחדרים-לא-חדרים, חדרים נפרדים, מפורזים, וביניהם חדרים בלא גג. בכל החדרים אין שירותים, אין חצרות, אין מים — כיתות שאפשר להגדיר אותן אורוות, ולא כיתות. בכל שנה נחוצה כעשר כיתות נוספות רק כדי לקלוט את האוכלוסייה הצעירה החדשה. בהעדר בנייה חדשה למבני בתי-ספר, שתאפשר לפתור את המצוקה הקיימת, חלק ותחמיר הבעיה הזאת. כמובן, בסופו של דבר הבעיה היא העדר תקציבים ממשרד החינוך וממשרד הפנים גם יחד.

תנאי הדיור הצפוף והירוד באוס-אל-פחם הם מהגרועים ביותר במדינה. יש קרוב ל-4,000 יחידות דיור המאכלסות למעלה מ-25,000. שטח הבניה מצומצם ביותר, ומגיע ל-1,200 דונם בלבד. עדיין אין תוכנית מתאר מאושרת, אף שהיא כבר הופקדה בוועדה המחוזית. גם אין ועדת תכנון מקומית עם סמכות הרצאת רשיונות בנייה. מצב זה יוצר קשיים גדולים לאוכלוסייה והתושבים נאלצים לבנות בלי רשיון. מעדיכים כי קרוב ל-2,000 יחידות דיור נבנו בלי רשיון. כתוצאה ממצב זה.

אין שום תוכניות שיכון ממלכתיות מטעם משרד השיכון או מטעם גוף ציבורי כלשהו. חסרות תוכניות לזוגות צעירים. חסרה תוכנית כמו "כנה ביתך". תוכנית כזאת קיימת במקומות רבים, אך לא באוס-אל-פחם ואף לא ביישובים ערביים אחרים.

תושבי אוס-אל-פחם ומועצת העיר תובעים להגדיל את שטח הבניה, לאשר ללא דיחוי את תוכנית המתאר ולהקים מייד ועדת תכנון מקומית עם עיבוד תוכנית חירום ממשלתית לבנייה ציבורית לדיור מגורים. הממשלה חייבת לפעול כאן במהירות.

לפני 11 שנים הקצתה המועצה המקומית חלקת אדמה יקרה למשרד הבריאות, כדי לבנות מרכז בריאותי לכפר. העבודה החלה בשנת 1976, אך משרד הבריאות הפסיק את הבניה מחוסר תקציבים. שלד הבניין הלא-גמור נמכר למרכז קופת-חולים, למחשיר את בנייתו, אך המצב לא השתנה והבניין הלא-גמור עומד שומם ומהווה מקום לאכסון סוטים ופושעים. אין מוסרים אותו למועצה המקומית, אף שהיא תוכל להפכו לבית-ספר או להכשירו למטרה חברתית.

בעיית התעסוקה והקיום של תושבי המקום היא בעיה קשה במיוחד. במשך כל שנות קיום המדינה לא הוקם באוס-אל-פחם ובסביבתה מפעל יצירי ראוי לשמו, כדי שתושבי אוס-אל-פחם יוכלו למצוא עבודה כערים או בסביבתה ולא יצטרכו לחפש עבודה בכל רחבי הארץ. עד אילת. בשנת 1948 הופקעו למעלה מ-120,000 דונם, 90%

בפני משרד הפנים על דרכי הטיפול ועל צרכי החינוכים של המועצה.

כמו כן, משרד הפנים יעשה כל מאמץ אפשרי כדי לעזור, על מנת לקדם את אוס-אל-פחם ועל מנת להכשירה ולהפוך אותה לעיר במדינת ישראל.

אך אהיה גלוי: האפשרויות שלנו מוגבלות כיום. מצבה הכלכלי של מדינת ישראל קשה עד מאוד, ובכלל זה מצבו של משרד הפנים. הרשויות במדינת ישראל עומדות, לצערנו, על סף התמוטטות. אשר על כן, אני אומר מראש: האפשרויות שלנו לעזור תהיינה מוגבלות. אבל, נעשה כל מה שניתן לעשות על מנת לעזור.

אלעזר גרנות (מ"ס):

הוחלט על הקמת חמישה יישובים חדשים בגדה. האם אלה האפשרויות המוגבלות?

שר הפנים י"ח פרץ:

פנינו לבנות, לעזור ולקדם. זה ענייננו, זה רצוננו. זה גם עניינה של מדינת ישראל — ועל כך הכרזתי פעמים מספר — לקדם גם את המגזר הלא-יהודי ולסלק ככל האפשר את הפערים הקיימים בין המגזר היהודי לבין המגזר הלא-יהודי.

אי לזאת, כיוון שכלאו הכי משרד הפנים מרכיב כעת ועדה שתלווה את המקום, תלמד את הבעיות, אינני רואה צורך לקיים דיון בנושא במליאה או להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

לאור זאת, אני מציע להוריד את הנושא מעל סדר-היום.

תנסיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מרדע? מרדע?

שר הפנים י"ח פרץ:

אחזור ואומר מרדע. אמרתי שמשרד הפנים מרכיב כעת ועדה מקצועית שתלווה את המועצה המקומית אוס-אל-פחם, תלמד מקרוב את הבעיות ותחפש דרכים לפתרון ולעזרה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לשר הפנים. הצעה אחרת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את הנושא לדיון בוועדה. אני מוותר על ההנמקה. אני רוצה לומר רק משפט אחד: נוסף על כל הטעמים שהובאו כאן, יש הכרח, לעניות דעתי, להעביר את הנושא לוועדה, דווקא כאות לכך שאוס-אל-פחם הפכה להיות נקודת מוצא לשינוי עמדות. הן בקרב תושבי הכפר והן ביחס אליהם. זאת נקודה חשובה מאוד.

לכן אני מבקש להעביר את הנושא לוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת רן כהן.

שר הפנים י"ח פרץ:

אין לי התנגדות להעביר את הנושא לוועדה. אמרתי שאינני רואה צורך בכך. אבל אין לי התנגדות.

חייקה גרוסמן (מ"ס):

אין לך התנגדות. אבל גם אין לך רוב.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טובי, האם אתה מסכים להצעה להעביר את הנושא לוועדה?

בחרתי להעלות באופן מיוחד את מצוקתה המיוחדת של אוס-אל-פחם בגלל מעמדה, גודלה ואוכלוסייתה, שברובה המכריע היא אוכלוסיית עובדי כפיים, שהארץ כולה מכירה אותם כבונים וכעובדי שירותים, הנושאים על גבם חלק גדול ממאמץ הבנייה והפיתוח בארץ הזאת. החברה הישראלית כולה חייבת לאוס-אל-פחם, לפעולי אוס-אל-פחם, חוכ גדול שיש לפרוע אותו.

בעת ביקורו האחרון של נשיא המדינה באוס-אל-פחם, עמד הנשיא על בעיותיה הקשות והחמורות, והבטיח לפעול כדי לחלצה מהמצוקה הקשה והמסוכנת שבה היא נתונה.

אני פונה לכנסת לדון בבעיותיה הקשות של אוס-אל-פחם, כיום עיר ואם בישראל, ולמצוא דרך איך לעזור בפתרון בעיות אלו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת תנסיק טובי. ישיב על ההצעה שר הפנים, בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי הרשו לי להביע את גודל כאבי, שהוא כאבו של עם ישראל כולו, על גודל האסון שפקד את עם ישראל בהילקח מאתנו 22 נשמות טהורות וקדושות.

אני רוצה לשלוח מכאן את רגשי תנחומי העמוקים ביותר למשפחות הכואבות, לעיריית פתח-תקווה ולמר תבורי העומד בראשה, ואת תנחומי לעם ישראל כולו. לפצועים נאחל ברכת רפואה שלמה והחלמה מהירה.

כיהודי שגדל וחונך על ברכי תורת ישראל ועל ברכי מורשת היהדות, חייב אני להוסיף ולומר: אסון בעם ישראל, כך אומר הרמב"ם וכך הוא פוסק לדורות, מחייב חשבון-נפש נוקב, חשבון-נפש פרטי-אישי, חשבון-נפש ציבורי-כללי; לא חשבון-נפש שהוא בבחינת הכאה על-חטא על חזהו של הזולת, אלא חשבון-נפש בראש ובראשונה בבחינת הכאה על-חטא על לוח לבנו, בנחיתת נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה' אליקינו.

ולעצם העניין, מועצת אוס-אל-פחם עדיין לא הוכרזה כעירייה. היתה ועדה, וזו המליצה בפני שר הפנים להכריז על אוס-אל-פחם כעיר, לאחר שוועדה מקצועית תראה כיצד לקדם את המקום ותתכנן תוכנית לקידומו לעתיד, לקידום ענייני המינהל והניהול כמועצת אוס-אל-פחם.

אכן, מצב התשתית והניהול באוס-אל-פחם אינו מן המשופרים, אך בכך יש להאשים בראש ובראשונה את המועצות שניהלו את המקום. זה שנים, למשל, לא הוגש דוח כספי; שיעורי הארנונה והאגרות וההיטלים נמוכים עד מאוד; הגבייה במקום לקויה ביותר; כספים שגובו לפיתוח שימשו להוצאות שוטפות ולא הגיעו לייעודם; תעוד ועוד ליקויים נתגלו בנייהל המקום.

משרד הפנים מתרע זה שנים על המצב ודרש בעבר ודורש בהווה תיקונים, ולא רק זאת, אלא הוא גם הגיש סיוע רב וכספים רבים, אך התוצאות דלות, לצערנו, ומצב זה אינו חדש.

משרד הפנים מרכיב בימים אלה ועדה מקצועית, אשר מטרתה ללוות את המועצה המקומית אוס-אל-פחם ולהכשירה לקראת היותה עיר במדינת ישראל. הוועדה תלמד את בעיותיה של אוס-אל-פחם מקרוב, חסיק מסקנות ותמליץ

ה צ כ ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא הועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

ט. הצעה לסדר-היום

דחיית קבלת תלמידים ברשת "אורט"

תדמיתם בעיני עצמם. זה היה נותן להם משענת, ביטחון, מקצוע, אמצעי להיאבק בהצלחה בחיים. זה היה מעניק להם גם כניסה למועדון "הטובים לצה"ל". שלילת המקצוע הופכת אותם לנחותים, ומכוונת אותם למסלול אשר בקצוהו ניוון ופיגור. נגד עוול זה אני מזעיק אתכם, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, באמצעות הצעת.

חינוך טכנולוגי פירושו מהנדסים, הנדסאים, עובדים בעלי רמה לימודית גבוהה. אבל, קדמה טכנולוגית היא גם עובדים שפיתחו, כפי שאמר ברל כצנלסון ז"ל, תכונת כפיים. 500 איש פחות במערכת פירושו פיגור טכנולוגי נוסף ופיגור חברתי נוסף.

לכן אני מעלה את הנושא מעל במת הכנסת. אני קורא לשר העבודה והרווחה, לסגנו ולהנהלת "אורט" לחפש מקומות אחרים ולחסוך בהם. את 500 התלמידים ואת כל השאר, אני מקווה עשרות ומאות, שירצו לכוא — יש לקבל בזרועות פתוחות ובלב פתוח, כדי להרבות תורה טכנולוגית ולהאדירה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. ישיב סגן שר העבודה והרווחה, בבקשה.

סגן שר העבודה והרווחה מ' פרוש:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאסביר את דברי הייתי רוצה, ראשית כול, להודות לך, חבר הכנסת ארצי, על שהעלית את הנושא הזה, זה נושא רציני, והוא מעסיק אותנו, ואני יכול להגיד לך, שאסכים להעביר את הנושא לוועדה, כיוון שיש לחת את הדעת עליו, ואנחנו נבקש את עזרת הכנסת, את עזרת ועדת הכנסת, במאבקנו בעניין זה.

בדבר אחד אני רוצה להרגיע אותך: עשינו את כל המאמצים, ונדאג לאותם 500, שאתה בצדק מודאג מבעייתם והבאת אותה לכנסת, כדי שהם לא יישארו מחוץ למסגרת חינוכית-טכנולוגית. יש סידורים שונים ואנחנו נדאג לך.

בעיית הבעיות היא בזה, שעל אף שקיים חוק חינוך חובה והגילאים הם אותם גילאים שחייבים בחינוך חובה, הרי כאשר הם עובדים לאגף להכשרה, אין מקבלים בעבורם אוטומטית, כפי שמקבלים ממשרד החינוך והתרבות בעבור כל ילד בחינוך הכללי, אלא עלינו לרוץ לאוצר כדי שישארו לנו את התקציבים ואנחנו נתונים תחת קיצוצים. כל הקיצוצים שחלים על משרד החינוך והתרבות חלים גם עלינו, אבל אנחנו כמצב מיוחד, ולכן הגענו למצב כפי שתוארת אותו, ובצדק.

קיימים קיצוצים, ובמסגרת הקיצוצים התקציביים שהחליטה עליהם הממשלה הוטל על הרשתות לחינוך מקצועי לספוג חלק מההוצאות, תוך הקפדה — ואני חוזר על מה שאמרתי בתחילת דברי — שכל תלמיד זקוק או מעוניין יוכל להיקלט במסגרת החינוכיות. לרעתנו — ועל זה אני חוזר

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

היו"ר ד' תיכון:

אנחנו עוברים לנושא הבא, הצעה לסדר-היום מס' 1974: דחיית קבלת תלמידים ברשת "אורט", מאת חבר הכנסת יצחק ארצי. בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המליאה, ועדת החינוך והתרבות, הטכניון, מוסדות אקדמיים, דנים בהרחבה בנושא: ישראל בעידן ההתפוצצות הטכנולוגית. גיליונו האחרון של "הטכניון" מכתיר את הנושא בכותרת הראשית: "ישראל צריכה להיות מרכז טכנולוגי מדעי לעם היהודי" — משאלה שהיא בבחינת פרוגרמה. כימינו אנו המושג העחק "המות היהודי" מתורגם למושג "פריצה חששיתית טכנולוגית לשם ביצור הכלכלה והרחבת היצוא".

עד כאן הסמאות, ובמצאות — ירידה במספר כוגרי בתי-הספר התיכוניים במקצועות מתמטיקה ובמדעים מדויקים: מחסור בכוחות הוראה טכניים: ירידה במספר הסטודנטים הלומדים הנדסה: הרחבת הפער בין צורכי הענפים הטכנולוגיים במשק לבין הנהירה לענפים אחרים.

במצב זה אבסורד הוא גלגות פתאום, שרשת חינוכית חשובה ומכובדת כמו "אורט" סוגרת את שעריה בפני 500 תלמידים. אינני יכול לעבור לסדר-היום על שערורייה זאת ולהשתק אותה.

הפטרון של "אורט" הוא משרד העבודה והרווחה. במסגרת צמצומים תקציביים מקצין המשרד 20% בנושא החינוך הטכנולוגי. הנושא מבוצע על-ידי קיצוץ שעות הוראה. בשפה אופרטיבית: הגזירה הופכת לצמצום מערכת ההוראה, פיטורי מורים לא קבועים, צמצום שעות הוראה של מורים קבועים, והתוצאה הסופית היא חסימת הכניסה בפני 500 תלמידים.

התפתחות זו מעוררת שתי שאלות מרכזיות. קודם כול, אני שואל את שר העבודה והרווחה: מדוע אתם מבצעים קיצוצים לפי "שטניץ" אחד? אם צריך לצמצם 20%, מדוע כל המסגרות שוות? ומדוע מערכת החינוך הטכנולוגי לא שווה בעיניכם יותר?

ואת "אורט" אני שואל: מדוע פגענת דווקא בבטן הרכה, בחוליה החלשה? במקום לתמרן, לקצץ שעות הוראה משמעותיות פחות, הלכתם בדרך הקלה והכואבת ביותר — לחסום את הכניסה בפני 500 תלמידים. ומי הם קורבנות הקיצוץ? — לא הטובים ביותר, אלא החלשים ביותר. בחרתם 500 מועמדים מהשכבה הענייה, המקופחת, נוער שוליים. בפניהם סגרתם את השער ולהם אתם אומרים: אין כניסה. החלטתם מגרשת אותם לרחוב, לחיי הפשע, האלימות והניוון. במסגרת הנהדרת והמפותחת שלכם, במסגרת של "אורט", יכולתם להקנות להם מקצוע. זה היה משנה את

שעות הלימוד הניתנות לכל כיתה, וכן לסגור כמה מסגרות קטנות, עובדה שתאפשר לנו לעמוד בשנת הלימודים התשמ"ו — וזה אני מדגיש — כמעט באותו היקף של פעולות נוער כמו בשנת התשמ"ה, למעט כיתות באכלוס נמוך ומגמות כפולות בכתייהספר.

עלי לציין, כי ניתנה הוראה חד-משמעית לאנשי משרדנו, משרד העבודה והרווחה, כי כל נער אשר זקוק או מעוניין להשתלב במסגרותינו לא יימצא מחוץ למסגרת. זאת הדגשתי בתחילת דברי ואני חוזר ומדגיש, כי אני רוצה לחייב את עצמנו לעמוד בהתחייבות זאת.

ידוע לי כי פעולות ההתייעלות שנקטנו מחייבות פיטורי מורים, ולכן פנינו לרשות החינוך שיצמצמו ויגבילו את היקף המשרות של מורים למשרה אחת כלכד למורה, ולחלק משאר המורים הצענו תעסוקה חלופית בהכשרה מקצועית למוכשרים מבוגרים וכן בפעולות ההכשרה המיוחדות של משרדנו בקרב עולי אתיופיה.

אני משוכנע כי אילולא נאלצנו לבצע את איחוד הכיתות הקטנות ואת הורדת השעות מכל כיתה, היינו יכולים לאפשר לכל נער שבאחריותנו את מיצוי הפוטנציאל שלו בדרך אופטימלית יותר, אולם, כאמור, המצב הכלכלי של המדינה והקצאות האוצר למשרדנו מחייבות אותנו לנהוג בדרך זו.

לסיכום, אני חושב שנוער זה ראוי, בלא כל ספק, שהמדינה תעמיד לרשותו את המירב האפשרי מן המצוי בידה, לפחות באותו היקף הניתן לנערים הלומדים במסגרת משרד החינוך והתרבות. אנו נפעל במלוא כוחנו להגשמת מטרה זו עוד בקדנציה הנוכחית — דין אחד יהיה לכל ילד.

כפי שאמרתי בתחילת דברי, אני מציע להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

אמירה סרטני (מפ"ם):

אני מבקשת שהנושא יידון בוועדה משותפת לוועדת החינוך והתרבות ולוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ד' תיכון:

אני יכול רק להעביר לוועדת הכנסת, אם את עומדת על הצעתך.

אמירה סרטני (מפ"ם):

כן.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יצחק ארצי, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכנסת, שתקבע באיזו ועדה הוא יידון?

יצחק ארצי (המערך):
מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

אני עובר להצבעה. מי כעד העברת ההצעה לוועדת הכנסת, שתקבע איזו ועדה תדון בנושא? מי נגד?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

וזאת אני מדגיש — אין סכנה לפליטת 500 תלמידים מחוץ למסגרת החינוך שלנו, כאשר יש לנו מסגרות אלטרנטיביות ריש פעילות אינטנסיבית למניעת פליטתם מן המסגרות.

לפני שאסביר את המצב, אני מוצא לחובה נעימה לציין כסיפוק את הפעילות של "אורט", פעילות מבורכת. אני מעריך באופן מיוחד את העובדה שכעת עומד בראש הפעילות של "אורט" המנכ"ל מר גורלינק, ועליו הייתי אומר משפט אחד: האיש הנכון במקום הנכון.

הממשלה מכסה את 100% של תקציבן השוטף של הרשות לחינוך מקצועי "עמל" ו"אורט". האגף מממן את מלוא העלות השוטפת של פעולות ההכשרה, המשותפות לרשות ולמשרד העבודה והרווחה. בתקציב משרדנו בשנת 1985 מופנים כשני-שלישים מחקציב ההכשרה לנוער לשתי הרשות הגדולות "אורט" ו"עמל" — סך-הכול כ-10 מיליארד שקלים — כך שאי-אפשר לבוא ולהגיד שאין התייחסות רצינית. זאת לא אמרת, אבל אני אומר את זה, כי הוחקנו בעיתונות.

למעשה, הרשות מכניסות כספים מתרומות והן משקיעות אותם בפיתוח. אנחנו מעריכים את הפיתוח — בלי פיתוח, בלא כל ספק, לא היו אפשר לקדם את בתי-הספר — אבל אנחנו חושבים שכשעתי-חירות זו על שני הגורמים האלה, גם "עמל" וגם "אורט", לתת כתף ולסייע במימון השוטף, אם כי ייתכן מאוד שזה יפגע בפיתוח.

משרד העבודה והרווחה אחראי לתחום החשוב של פיתוח כוח אדם בהתאם לצורכי התעשייה והמשק, תוך מתן אפשרות לעובדים לפתח את כישוריהם ולרכוש מקצוע לתועלת החברה והכלכלה במדינה. בשנת העבודה הנוכחית מכשיר משרדנו 15,000 טכנאים והנדסאים, 40,000 מבוגרים רוכשים מקצוע יסודי או משתלמים ומתקדמים במקצועם, וכן 17,000 בני-נוער זוכים במשרדי העבודה והרווחה להכשרה בדרך של חניכות תעשייתית וקורסים למתבגרים, מספרים אלה, חבר הכנסת ארצי, עם כל הרגישות — והיא מוצקת — מראים שגם העירנות שלנו היא עירנות שיש צורך להעריך אותה.

משרד העבודה והרווחה שם רגש מיוחד בפיתוח החניכות והחניכות התעשייתית, מתוך ידיעה שזו הדרך המקובלת והיעילה בעולם המערבי להכשרת עתודה טכנולוגית, ומתוך תקווה שהכשרה זו תקבל משקל מתאים במערכת הכללית שלנו. ייחודה של מערכת החניכות והחניכות התעשייתית היא השילוב של לימודים ועבודה, עובדה המאפשרת שילוב בין הצד החינוכי-ההתפתחותי של הנער לצד המשק-הכלכלי של עולם העבודה.

לצערו, משום-מה לא זוכים החניכים העובדים ולומדים במדינת ישראל לאותן זכויות המיוקנות לנערים הלומדים במסגרת משרד החינוך והתרבות, דהיינו — מה שאמרתי בתחילת דברי — חוק לימוד תיכון חנים, שמשמעותו מימון אספקת מסגרות לימודיות-חינוכיות לכל נער בכל מקום בארץ, וזאת למרות תרומתם של הנערים העובדים למשק ולחוצר הלאומי הגדולי על-ידי השתתפותם בפעילות הכלכלית. לגבי הנדסאים וטכנאים יש באפשרותנו לממן חלק מן ההוצאות, על-ידי שר לימוד גבוה, ולגבי קורסים אחרים יש באפשרותנו לשאת את המפעלים והתעשייה בהוצאות, ואנחנו פועלים ללא הרף בכיוון זה, אך לגבי נערים עובדים אנו חלויים לגמרי בהקצבות האוצר, ולכן נאלצנו לבצע קיצוץ מסוים בהיקף

י. הצעות לסדר-היום

תנאי החזר ההלוואות של זכאי משרד השיכון

השפעותיהם החיוביות של הריגושים הראשונים הקשורים בהקמת בית בישראל, נאלצו בני הזוג להתמודד עם מציאות קשה, שגם האופטימיות של העלומים לא הצליחה לעשותה קודרת פחות. בית בישראל במובן משפחה כבר היה להם, אבל מה בעניין בית כמעון למגורים? בעזרת ההורים הם שכרו דירה בקטמונים, וכמשך כשנה שילמו 150 דולר לחודש שכר דירה. עם הוצאות המחיה, התברר שכל התקוות בדבר חיסכון אינן יכולות להתגשם.

כדי להקל על הזוג הצעיר ולאפשר להם לחסוך, הסכימו ההורים להעביר אותם אל ביתם שלהם בקריית-היובל, דירה בת 70 מטר מרוכז, ושם נתנו להם אפשרות לגור באחד החדרים. שם גם נולד הבן של כרמלה ויוסף ושם גם התגבשה ההחלטה לעשות כל מאמץ להגיע לדירה.

עוד כשהיתה כרמלה בהיריון הם החליטו לרכוש דירה במעלה-אדומים, וכך עשו. העיתונים פרסמו אז מודעות שלא היה אפשר לעמוד בפניהן. הממשלה, מתוך רגישות לבעיה, עשתה מאמצים גדולים והביאה לידי כך שלדירה שמחירה היה כ-30 מיליון לירות אז, ניתנו הלוואות בסכום של 27 מיליון לירות, כלומר כ-90% מערך הדירה.

מה אפשר להגיד להורים שראו בצער כיצד מגוריהם בנותן דירתם גורמים לחיכוכים ולמצב לא כריא? מה אפשר להגיד לזוג הצעיר, אשר כל כך רצה בדירה, ובעצם נתבקש לשלם רק 3 מיליוני לירות, שההורים הסכימו לחיות? צריך רק לחתום, ופותרים בעיה קשה מאוד, בעיה שקשה להתמודד איתה יום יום. וכך הם הלכו וחתמו ונכנסו לתהליך, שהיום אנו עדים לבעיות שהוא יוצר, בעיות שאולי לא צפינו ולא חזינו אותן מראש. בכל מקרה, זה תהליך שאין הציבור יכול לעמוד בו.

המשכנתאות היו צמודות למדד המחירים, ואילו המשכורות — לא כל כך. יוסף, עובד קבוע בענף היהלומים, משתכר כ-400 דולר לחודש. כרמלה מטופלת כילד ואיננה יכולה לעבוד. הם היו צריכים לשלם בחודש האחרון, חודש יוני, כ-250 דולר החזר משכנתאות. הם כבר משלמים 18 חודש, והנה מסתבר שלאחר כל התשלומים האלה, שהם עצמם אינם מסוגלים לעמוד בהם אלא בעזרת ההורים, הם עדיין חייבים עכשיו 33 מיליון שקלים, שהם פחות או יותר מחירה של דירה דומה מיד שנייה במעלה-אדומים, דירה בת 75 מטר מרובע.

במצב זה הם היו אולי מוכנים לוותר על הדירה ובלבד להשתחרר מהחוב. אבל, אם הם ימכרו היום את הדירה, הם יישארו, כמובן, בלי דירה, אך עדיין יהיו חייבים חוב גדול מאוד.

האבטורד הוא, שכתוצאה מכך שהמצב הכלכלי של מדינת ישראל הוא כבי רע, ניתנו פתרונות, בלי לחשוב שאלה לא יוכלו לעמוד לטווח ארוך. במיוחד לא כאשר המשכורות אינן עולות בקצב מקביל לקצב החזר המשכנתאות. כפי שאמרתי, המשכנתאות האלה פלוס הריבית, אם כי היא משמעותית פחות, צמודות למדד המחירים לצרכן.

הפתרונות הם שונים ומשונים, אבל כל אחד מהם עלול לפגוע פגיעה קשה בחברה ובמדינה. אם הפתרון יהיה של הפסקת התשלומים, הרי במקרה הטוב ביותר יפרוץ סכסוך

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר-היום: תנאי החזר ההלוואות של זכאי משרד השיכון, מאת חברי הכנסת מיכאל איתן, יעקב ז'אק אמיר וחייקה גרוסמן. יציג את הנושא חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

האם אתם עומדים על כך שנקיים עכשיו את הדיון?

יארצ' צבן (מפ"ם):

אנחנו עומדים על כך, אבל השר איננו.

היו"ר ד' תיכון:

אני אקרא לשר.

יארצ' צבן (מפ"ם):

בלעדיו יהיה הדיון הזה חסר טעם.

היו"ר ד' תיכון:

אני קראתי לו קודם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אולי תמתין שנייה, השר יגיע בוודאי.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת איתן, אתה רוצה לדבר ללא נוכחות השר?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, השר הגיע, אין בעיה.

היו"ר ד' תיכון:

השר ישנו, בבקשה, חבר הכנסת איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, משפחת כהן — שם בדוי — עלתה מעירק בשנות ה-50. שם, בבגד, גרה המשפחה ברווחה, האב היה סוחר ופרנס את משפחתו בכבוד. לימים החליט האב לעלות עם משפחתו ארצה, כידיעה כי יהיה עליו לצמצם את רווחתו הכלכלית, אם כי לא תיאר לעצמו באיזו מידה. ואכן, כאשר הגיעה המשפחה לארץ היא ידעה קשיים כלכליים וירדה חדה ברמת החיים. הבן יוסף, שכבר נולד בארץ בשנת 1961, זוכר את בית הוריו כבית חם ואת הוריו כמי שמשחרלים — בלי הצלחה במקרים רבים — לענות על צורכיהם של חמשת ילדיהם.

שנה לאחר הולדת יוסף, בשנת 1962, נולדה כרמלה. אביה עלה לארץ מעירק בשנת 1945 כבחור צעיר, ציוני, מגשים את אמה של כרמלה, דור שני בארץ. הכיר האב בירושלים ויחד הקימו משפחה בת חמש נפשות, שתי בנות ובן.

כרמלה ויוסף נפגשו בצה"ל — היא פקידה והוא נהג. לאחר תקופה קצרה של חיזורים לוהטים הציע יוסף לכרמלה נישואין. הוריה של כרמלה, שכירים בעלי הכנסה נאה, הקשו בדבר עתידם הכלכלי של בני הזוג. הבח שעדיין היתה חיילת כיטלה את חששות ההורים, הסכימה שצפיה לבני הזוג הכנסה של כ-600 דולר לחודש משתי משכורות, ומסכום זה יהיו מסוגלים לחסוך לדיוור, בתוספת העזרה המובטחת מהווריה של כרמלה, שכן הוריו של יוסף, כמובן, לא היו מסוגלים לסייע. כך יוכלו לדבריה, להגיע למשאת נפשו של כל זוג צעיר במדינת ישראל — דירה.

בשנת 1982 נישאו כרמלה ויוסף. לאחר שגזו ונעלמו

היו"ר ד' תיכון:
תודה רבה. הצעה דומה לחבר הכנסת יעקב זאק אמיר.
בבקשה.

יעקב זאק אמיר (המערך):
אדוני היושב ראש, חבר הכנסת, בעיית החזר
המשכנתאות הועלתה עליידי כמעט בכל הכנסות שבהן
כיהנתי. מפני שבמשך שמונה השנים האחרונות משרד הבינוי
הוא שקבע את הצמדת המשכנתאות —

היו"ר ד' תיכון:
שש שנים.

יעקב זאק אמיר (המערך):
— והוא לא חזר לעצמו שהמשכנתאות האלה יהפכו
לבורגני בידי מקבליהן. על כן אתייחס לבציעות ספציפיות וגם
אציע הצעות אלטרנטיביות במהלך נאומי.

אדוני השר, הבטחת קורת גג בישראל היתה מאז ומעולם
קשה להשגה. המדינה עושה מאמצים כבירים להבטיח
משכנתאות לכל סוגי האוכלוסייה: לזוגות צעירים, להטבת
דיוור, לדיוור בצפיפות של שלוש פלוס, לשיכונים עוני ועוד. גם
הניסיון לשפץ באופן חיצוני שכונות שלמות יש בו דאגה
לאוכלוסייה מסוימת מאוד שאין ביכולתה להתארגן ולארגן
לחץ ציבורי משכנע. שיטת אישורי המשכנתאות באה בעיקרה
לננות על הבעיות הקשות של הבטחת קורת גג לאזרחי
המדינה.

אדוני השר, אף שמזכ"ל ההסתדרות מפרע לך ואין יכול
להקשיב, אני בכל זאת מבקש שתטה את אוזניך. הרגישו
במיוחד. ייתכן מאוד שמתן ההלוואות במשרד הבינוי והשיכון
יש בו פתרון חלקי להשגת דירה. אנו יודעים שבחלקים גדולים
של הארץ, לזוגות הצעירים נקוד גבוהה, מחצית המשכנתה של
משרד הבינוי והשיכון אינה צמודה, ומחציתה השנייה צמודה
למדד אחת לשלושה חודשים והריבית מודרגת מ-0 ל-6%.
הבעיה חריפה ביותר כשהמשכנתה המוענקת לזכאי משרד
השיכון אינה מספיקה לרכישת דירה והזוג הצעיר או הנוקד
האחר נאלצים לקבל הלוואה משלימה, שעליה הם משלמים לא
רק הצמדה חודשית מלאה, אלא גם 7.5% ריבית שנתית.
משכנתה משלימה זו היא שורש הרע למקבליה, במיוחד בקרב
הזוגות הצעירים. היא שוחקת, עושה, ולעיתים גם מכינה את
מקבליה למצב שאין ביכולתם לעמוד בהתחייבויותיהם
החוזיות ולשלם את ההצמדה המלאה הזאת פלוס ריבית, או
שלא נותר להם לקיום מינימלי לאחר תשלומי המשכנתה.

אביא כמה דוגמאות כדי לסבר את אוזנינו: הלוואה מס'
81860/483 של רינה סילקו, הגדה היום במעלה אדומים. סכום
הקדן שהיא קיבלה כ-1 בדצמבר 1983 היה 1,350,000 שקל.
היום, לאחר שהיא שילמה במשך השנים, הצטברה ההלוואה
והיא מגיעה ל-17,257,183 שקל. הלוואה נוספת, מס'
81714/588 — הקדן היתה בסכום של 1,257,800 שקל,
וההצטברות היום מגיעה ל-15,262,386 שקל.

אדוני היושב ראש, דבר נוסף וזעק — למשל, התשלום
הראשון של משכנתה בסוף 1983 היה 9,000 שקל, כאשר
המשכורת של אותו מקבל המשכנתה הייתה אז 38,694 שקל —
20%; כראשית 1985 המשכנתה הזאת תפחה ל-205,260
לעומת משכורת נטו של 167,205.

היו"ר ד' תיכון:
אתה טועה. מ-9,000 ל-20,000, לא ל-200,000.

קשה ותמור עם הערבים, והם בדרך כלל בני משפחה. אם גם
אלה מסרבים לשלם, יש פתרונות שהם מעבר לחוק, ופתרונות
מסוג אחר הם פשוט בריחה מהבעיה על-ידי אריות החפצים
ונטישת הארץ.

אני ער לרגישות ולבעייתיות של הנושא. אנשים לקחו על
עצמם התחייבויות והם חייבים לעמוד בהן. אבל, כנגד זה,
אפשר לבוא למדינה ולומר, שאם היא ראתה את האנשים האלה
כמי שזכאים לזכויות יתר, להתחשבות ולעזרה מיוחדת, הרי
כללי השוק התופשי והמסחר התקין והרגיל אינם יכולים ואינם
צריכים לחול עליהם. אם הממשלה עודדה אותם להיכנס
להתחייבויות כאלה, היום היא אחראית לכך שאכן הם יוכלו
לעמוד בהן. ובאמת, כיצד ניתן לעמוד בהתחייבויות כאלה?
ברור שמשרד השיכון לתת את דעתו על הבעיה הזאת,
אבל לא רק משרד השיכון.

אני מחזיק בידי מכתב חתום על-ידי מר שמעון פרס, שהיה
יושב ראש מפלגת העבודה הישראלית, המרכז, והיום הוא
ראש ממשלת ישראל. התאריך הוא 15 באפריל 1984.
להזכירכם, ערב הבחירות האחרונות. וכך כותב יושב ראש
המפלגה שמעון פרס ליושב ראש ועד זכאי משרד השיכון:
"כפי שאתם יודעים ודאי משיחותיכם עם נציגים בכירים שלנו
בכנסת, אנו שוקדים על הכנתה של תוכנית, שתממורד עם
מצוקה חריפה זו שלכם, ושל אחרים כמוכם. אנחנו מודעים
לחומרת מצבכם, המוחרך על-ידי האינפלציה ההרסנית,
ונעשה כמיטב יכולתנו כדי למצוא פתרון דחוף והולם. מייד עם
סיכום התוכנית נביא לידעתכם".

איפה התוכנית ומה עשו עם התוכנית? אני אשאל את זה
בדרך החיובית: האם אנחנו עדיין צריכים לחכות ולחכות
לפתרון בנושא זה, שיש בו מחויבות של שר הבינוי והשיכון
ושל ראש הממשלה, בנושא שצריכה להיות בו תמימות דעים?
מדת א-אפשר להציג בפני אותם זוגות צעירים פתרון יריאלי?

הבעיה הזאת אינה עולה היום בפעם הראשונה על דוכן
הכנסת, היא הועלתה כבר בעבר. אני רוצה להדגיש, שאיני
מדבר על זוגות צעירים, כי קראתי ושמעתי ששר הבינוי
והשיכון פעל והשיג שינוי בגודל המשכנתאות, אבל איני
מתייחס לסוגיה זו. להיפך, אני מתחייס דווקא לתנאי ההחזר
של אלה שלקחו משכנתאות בעבר. אני מבקש שהכנסת תדון
כזה וראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון לא ירחו את
התשובה. יבדקו מה שצריך לבדוק ויתנו לכנסת תשובה כיצד
ניתן, לדעתם, להגיע להחזרים לא על בסיס תיאורטי אלא על
בסיס מעשי, כי הנוסחה שאני שמעתי על החזר של אחוזים
המשרד הממוצע כמשק אינה נוגעת כלל לקהל שאנחנו
מדברים עליו. אנחנו מדברים על קהל של זכאים שלגבי השכר
הממוצע במשק הוא מושג ערטימלי. אנחנו צריכים לקחת
טבלת שכר אחת לגמרי ולדאוג שאחוז מסוים יוחזר כהחזר
משכנתאות, אבל כשום פנים ואופן א-אפשר להניח שעשרות
אלפי אנשים, שאימצו תוכנית דיוור ממשלתי, יחזירו יום
כדאגה או כחוסר יכולת מוחלטת לעמוד באותה תוכנית, אך
ורק משום שהממשלה שינתה את מדיניותה. הממשלה,
שהנהיגה את הכלכלה ושינתה את החנאים, יצרה מצב שעל-פי
החזוה הם מחויבים, אבל על-פי הניגון של העסקה אני חושב
שהם אינם מחויבים. כי ביום שהם נכנסו להתחייבות, הם יכלו
לעמוד בתשלומים. צריך לראות שהחנאים יהיו כפי שהיו אז,
ושכל ההשפעות שנגרמו במשק כתוצאה ממדיניות הממשלה
לא יתולו דווקא על אותה אוכלוסייה, שכהגדרתה היא
אוכלוסייה של זכאים ולא אוכלוסייה של חייבים.

אדוני השר, אתה שהגעת למעמד הנוכחי מעיר הפיתוח בית-שאן, יודע מצוקה מה היא. החורים אלה של משכנתאות רגילות ומשלימות מכיאים תושבים רבים במדינה למצב, שמשכורתם אינה מספיקה אף למחיה, והם מצויים קרוב לכן העוני. נכון שהורים עוזרים, אך האם זה נכון צודק שבעלי משפחה ייתמכו על-ידי הוריהם? ומה יעשה מי שאינו יכול לקבל עזרה מהוריו? האם עלינו להשלים עם מציאות עגומה זו?

אדוני השר, אני מציע שתביא לממשלה הצעה להצמיד את המשכנתאות הרגילות והמשלימות לתוספת היותן המשולמת בפועל לשכירים, ואני מציע שתהיה תחולה חוזרת על כל מקבליהן, במיוחד לגבי השנים מ' 1981 עד 1984, והתחזר לא יעלה על 20% — 25% משכר הנטו שמשכר הווג הצעיר.

אני זוכר שבתחילת שנות ה-60 — נדמה לי 1962, אולי חברת הכנסת חייקה גרוסמן זוכרת, אם היא היתה אז חברת הכנסת — ממשלת ישראל לא עמדה בלחץ הציבורי שהופעל עליה והחליטה להקל על התושבים בכך שביטלה את ההצמדה. גם יש לבחון היטב פתרון ללווי מח' ובר-מצווה, אם כי הם מהווים כ-2% בלבד מהלווים. אדוני השר, כמי שמכיר את המציאות במדינה עליך לאזור עוז בנפשך ולהציע לממשלה רפורמה יסודית בכל נושא המשכנתאות, ההלוואות וההחזרים המתחייבים בכך.

אני מחזק את ידיו של חבר הכנסת איתן שאמר, שהמערך התחייב במצע שלו, שאם הוא ירכיב ממשלה בראשותו, ולא ממשלת איוון, הוא יביא לרפורמה טוטלית בנושא המשכנתאות, שתהינה צמודות לתוספת היותן המשולמת בפועל ולא למדד יוקר המחיה מדי חודש בחודשו. אני חושב, שאם שר הבינוי יגיש היום הצעה כזאת לממשלת ישראל בראשותו של שמעון פרס, הוא לא ימצא בה הרבה מתנגדים. טוב שהישרעלה תבוא ממך, כתמיכת ראש הממשלה הנוכחי, וכבר בימינו, כל עוד אתה שר הבינוי, אל תיתן זאת למישהו אחר, אשר יהיה אחר כך שר הבינוי; אתה הטלת את העומס ומישהו אחר יקל אותו?

מיכאל איתן (הליכוד):

יכול להיות שהוא יהיה אז ראש הממשלה.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

כדי שהוא יהיה ראש ממשלה, קודם כול הוא צריך לבטל את ההצמדה הזאת. אבל, אני רוצה ראש ממשלה אחר, עם כל ההערכה שלי אליך.

לעניות דעתי, כאדם ששימש כראש עיר פיתוח ומכיר את הבעיות האנושיות הקשות של התושבים בהחזרי משכנתאות ובשכר דירה חופשי, מה חקרא שד"ח, אני יכול לומר שיש בהחלט מקום להציע להכיר בחשולם משכנתה או הלוואה לדירה כהוצאה מוכרת משוחררת ממס, מחיסכון. על-ידי כך אפשר יהיה להקל על אלה שמנסים לחיות משכר עמלם.

כמורכן, כדי להוריד את מחירי הדירות יש בהחלט להעמיד אחוז מסוים מקרקעות המדינה בלי תמורה לאלה שמוכנים לבנות להשכרה, ולעודדם במיוחד באותם אזורים שהמדינה רוגלת במדיניות פיזור האוכלוסייה אליהם. הגליל והנגב אינם פחותים בחשיבותם מיהודה, משימורן ומעזה. אם באזורים אלה יש התחשבות, על אחת כמה וכמה לנגב ולגליל מגיעות ההקלות הנרחבות והטובות ביותר שהמדינה מסוגלת להציע. לגבי הגליל והנגב, אין מחלוקת מדינית בינינו. לכן, הפתרון יהיה הרבה יותר קל.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

ל-205,000. תעשה את החשבון ותראה. העוזרים שלי נתנו לי נתונים מדויקים.

ביוני 1985, אותה משכנתה — 280,000 שקל, והמשכורת קצת קפצה והתחזקה והגיעה ל-400,000 שקל. זאת אומרת, נשאלו להם למחיה 120,000 שקל בלבד. נשאלת השאלה: מדוע אנחנו צריכים לסכן זוגות צעירים כצורה כה אקוטית?

אדוני היושב-ראש, הסתובבתי קצת בעולם ואני יודע מה קורה. למשל בארצות סקנדינביה מצאו פתרון להבטחת שיכון לתושבים בשכירות. זוג צעיר נכנס לחברה משכנת ממשלתית לכל ימי חייו, והיא הדואגת לו בהתאם לגודל משפחתו לדירה מתאימה ודואגת להעברת משפחה זו מדירה קטנה לדירה גדולה יותר בהתאם לקריטריון של גודל המשפחה ושטח המחיה הדרוש לאותה משפחה. כל זה — בשכירות.

מדוע במדינת ישראל, הקולטת עלייה, לא ניתן לאמץ את שיטת השיכון הסקנדינבית? מקובל בארצות אלה ששיעור שכר הדירה לא עולה על 20%, ומקסימום 25% משכר הנטו שמשכר המשכנך. אצלנו, לצערי, נותנים משכנתה צמודה לקפיצות האינפלציה ובהתאם לקפיצות אלה הווג הצעיר נאנק — ולעתים נופל — מעומס החוב הרובץ עליו.

אדוני השר, מה הן טענות ועד זכאי משרד השיכון, כפי שנמסרו לי מפי נציגיהם? שיעור החזר שתי המשכנתאות — רגילה ומשלימה — לעתים קרוב מאוד למשכורתו של הזכאי, והמשכנתה המשלימה תופסת את חלק הארי של התשלום. האם מצב דברים זה אינו אבסורדי? גם ההארכה ל-20 שנה, כפי שמתאפשר היום, אינה פותרת בעיה אקוטית זו.

אסור שהמשכנתה המשלימה תהיה צמודה למדד מדי חודש בחודשו ואסור שהיא תישא ריבית כה גבוהה. הריבית מכבירה מאוד על ההחזרים הצמודים, שהם בלאו הכי אסטרונומיים בממדי האינפלציה, גם הנוכחית.

גם יש להבין, שהשכר הנותן לוונות למחיה נמצא בירידה כשהחזורים עולים. אנו ערים לשחיקה כפולה, ואין טעם לפרט עוד בסוגיה זו.

אדוני השר, אתה, שהגעת למעמד הנוכחי מעיר הפיתוח בית-שאן — — —

למה מפריעים לשר כאשר הוא צריך להקשיב לנואם?

היו"ר ד' חיכון:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה הגשת הצעה דומה לפני כמה חודשים, לכן הואל לשבת ולשמע.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
באתי לעודד את הנואם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה פשוט מפריע לשר להקשיב. הזכרתי שאח ההצעות האלה הגשתי בכנסת השמינית, התשיעית, העשירית וכנסת הזאת. אני מקווה שלא אניש אותה הצעה בכנסת השתיים-עשרה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא יהיה צורך.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אדוני השר, היות שהפריעו לך אני מבקש לחזור על הפסוק האחרון.

משכנתאות צמודות. וכך אמר השר לוי: "כל מי שטוען שעניין ההצמדה ישעבר את האנשים לכל ימות חייהם. הוא טועה ומטעה, משום שהסיכון ביני לבין שר האוצר הוא, שתקופת הפירעון היא 25 שנה. הסכום נשאר אותו סכום, ונכון הוא שהחלק המשתלם מדי חודש בחודשו הוא הצמוד. גם לגבי זה הגשתי הצעה מפורטת, הבאה לעשות צדק חברתי — — — דהיינו: א. להעמיד סכום של משכנתה רצינית ריאלית עד 80% מעלות הדירה לכל זוג צעיר וזכאי; ב. הסכום שישולם עליידי הזוג הצעיר לא יעלה על 20% מהשכר הממוצע במשק. ומובן שהסכום הזה יהיה צמוד לתנודות ביוקר המחיה. לגבי החלשים שכתובנו יהיה סיוע של המדינה גם כתשלום הריבית".

אדוני השר, כאשר אמרת את הדברים האלה, אני משוכנעת שהיית כן בדברך והתכוונת ברצינות לכך שכזאת תהיה הסיטואציה. אבל, אתה יודע בדיוק כמוני כי מה שקרה ב-1979 רחוק מאתנו כמרחק שבין השמים לארץ. אתה בעצמך נזעקת לנושא הזה קצת באיחור. אחרי חמש שנים, ערב הבחירות להסתדרות, ואמרת שנושא המשכנתה אינו נותן לך מנוח ואתה תהפוך עולמות כדי לעמוד לצדם של הזוגות הצעירים.

אדוני היושב-ראש, העולמות נשארו במקומם, והזוגות הצעירים נשארו בצרות, ובמשכנתה הניתנת היום אי-אפשר לרכוש דירה, אלא אם כן אתה מוכן להשתעבד ולמשכן את כול אשר לך. אולי עד לדרור השלישי, גם מפני שהמשכנתה איננה מגיעה ל-80% ממחיר הדירה, והיא אף ירדה בזמן האחרון. יש כדי נתונים המראים כאילו מידה ירד חלקה של המשכנתה הניתנת על-ידי משרד השיכון במחיר הדירה. נוסף על כך, גם אם אתה מעלה, ועכשיו הודעת שהעלית את המשכנתה לזכאים, נשאר עוד נתח עצום שצריך "לגדר" אותו במקומות אחרים. ואם עשית מעשה לא נכון זה והשתעבדת, לא תוכל לעמוד בתשלומים והנושים יקרעו אותך לגזרים. אם, לעומת זאת, לא השתעבדת, או לא היה לאל ידך לרכוש דירה, עליך לשלם שכר דירה מעל לכל רמיון, ואתה נתון לשירות לבו של בעל הדירה, שמדי עשרה חודשים יכול להגיד לך: לך לך.

קודם כול נבדוק מה גודל המשכנתה ומה גורלה. ובכן, ב-1979 קיבלו זוגות צעירים בעלי זכאות נמוכה יחסית, וזכאות של 1,400 עד 1,600. נקודות, משכנתה שכיסתה 68% ממחיר הדירה הממוצעת. בסוף 1984 הצטמקה המשכנתה ל-38%. בעלי זכאות גבוהה, הגניים ביותר, שיש להם 1,800 נקודות, אצלם הצטמקה המשכנתה פחות ונשארה כרמה של 56%. לפי הנתונים המעודכנים שבידי, לפני סגירת התקציב ירדה המשכנתה זה שלושה חודשים ל-25% ממחיר הדירה. עדיין אינני מדברת על ההחזרים אלא על שיעור המשכנתה, ולכן אין פלא שהמימוש של הזכאות ירד פלאים. אם הממוצע השנתי של מימוש הזכאות הסתכם בעבר ב-1,200 דירות בערך לחודש, ובסוף השנה עלה ל-2,500, הרי בשלושת החודשים האחרונים הוא ירד ל-473 דירות לחודש, 272 דירות לחודש, 575 דירות לחודש. המצב הוא כזה לא מפני שאין צורך בדירות, אלא מפני שאנשים נרתעים מלממש את הזכאות שלהם.

כל זה פרט לאזורי פיתוח, כמוכן, ועל זה לא אדבר עכשיו, כי זו פרשה בפני עצמה. לפי הידוע לי, יישובים הנמצאים מרחק חמש דקות מכפר-סבא, כמו אלפי-מנשה וכוונכי-איר, מקבלים את הזכאות ואת התנאים של עיר פיתוח, אבל לא כן שכונה כמו "ג'סי כהן" בחולון.

מיכאל איתן (הליכוד):
את טועה.

אדוני השר, אני מבקש לקבל ממך פירוט מה הם התנאים הכספיים-החומריים המוצעים, למשל, ביהודה וכשומרון, כמו אלה שבמעלה-אדומים, למשל, והאם יש כמותם בארץ, ואם כן — באילו אזורים?

אדוני השר, במדינת ישראל עוד בזמן שר השיכון מר אברהם עופר, זיכרוננו לברכה, התחיל מבצע עידוד תושבים לבנות את ביתם כמסגרת "בנה ביתך". לדעתי מבצע מפואר המדבר בעד עצמו. מדוע אזרח, הרוצה לבנות היום את ביתו בגליל או כננגב, חייב לשלם הון עתק בעד קרקעות הלאום לספרים למיניהם? האם הקימונו גוף ממלכתי כמו המינהל כדי שיהפוך במציאות לספסר הגדול ביותר לקרקעות בארץ?

היו"ר ד' חיוכין:

למען הדיוק, כדאי להזכיר כי מי שהתחיל במפעל "בנה ביתך" היה זאב שרף.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אבל מי שנתן לו את התנופה הגדולה היה אברהם עופר.

ואיני מזכיר כלל את דמי ההסכמה שאזרחים רבים חייבים לשלם למינהל, כשהם מוכרים את דירתם במטרה לרכוש דירה אחרת, מרווחת יותר. האם אין זה גול לאור היום? גם בנושא זה הגשתי הצעת חוק פרטית. היא התקבלה בקריאה טרומית והועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה. אני שמח על שיושב-ראש הוועדה, חבר הכנסת קולס, אימץ את הצעתי זו מהכנסת העשירית, והוא יביא אותה בשם הוועדה ובשמי לקריאה ראשונה בכנסת.

אדוני השר, לא תוכל להשתחרר מהמציאות העכשווית, המכבידה על אלפי זוגות צעירים לעמוד בהתחייבויותיהם, והם עלולים להיות / מוכרים / מחר פושטי רגל אפשריים. ובית-המשפט יחייבם בתשלומים הנדרשים מהם ועולים על יכולתם הממשית.

אל תלך שולל, אדוני השר, אחר המספר הקטן יחסית של המפגרים בתשלום, שהרי התשלום מנוכה ישירות ממשכורתם, באמצעות הבנקים, וחבריהם הטובים הם הערבים לתשלומים, ולכן הזוג ממלא את חובתו ומשלם ונשאר בלא כסף למחיה. מה יעשה אדם צעיר בעל משפחה, שמשכורתו הנוכחית 400,000 שקל נטו בחודש, ותשלום המשכנתה שלו מגיע ל-280,000 שקל? וכזה המצב במקרים הטובים ביותר. כיצד ישלח את ילדיו למעונות כדי שאשתו תוכל לעבוד? ממה יוכל לשלם את חשבונות המים והחשמל שלו, וכולנו יודעים ששני מרכיבים אלה הפכו היום ללוקסוס בבתי רבים במדינת ישראל.

אנחנו חייבים לתת תשובה ממשית, עניינית ומהירה על הבקשה הזאת. אדוני השר, יש לך שותף טוב בממשלה, המוכן לעשות את הרפורמה, הלא הוא שרת פרס, ראש הממשלה. נצל את ההזדמנות הזאת והבא תשובה לעם הזה, המצפה שיפטרו אותו מהמועקה הרובצת עליו.

יאר צבן (מפ"ם):

שכחת את השר מודעי. החוט המשולש לעולם לא יינתק.

היו"ר ד' חיוכין:

תודה לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר. הצעה באותו נושא לחברת הכנסת חייקה גרוסמן, בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל אחד והציטטה שלו. תרשו לי לצטט את השר דוד לוי משנת 1979, כאשר הונהגו

לכלול בעסקת חבילה ב' סעיף, שלפיו לא יעלה ההחזר החודשי על 30% מהכנסת המפרנס העיקר, והמשכנתה תוצמד לתוספת הווקר המשולמת לשכירים ולא למדד. אבל, ההסתדרות לא הצליחה להעביר את זה, ובכלל, לא היתה התייחסות למצוקת משלמי המשכנתאות בכל עסקת החבילה. שמעתי זאת כאן מעל דוכן זה ממזכיר ההסתדרות, אבל שום דבר לא קרה.

אני יודעת שהיתה ועדת מנכ"לים שהמליצה, והמלצותיה לפני. כל זה יחד, אדוני השר, יצר מצב ללא מוצא. בחודש מרס 1984 הניחה ועדת-משנה של הכנסת לעניין המשכנתאות, כראשונה של חבר הכנסת יאיר צבן, מסקנות על שולחן הכנסת. היו שם המלצות. גם הם באותו זמן אולי לא ירצו את גורל השכר בנושא הזה. ממרס 1984 ועד היום דברים הוחמרו בגלל האינפלציה, בגלל המשכר הכלכלי, בגלל האבטלה, ואני שואלת את עצמי: מה קורה למובטל שצריך להחזיר משכנתה? הערבים צריכים לשלם? לפי הסדר — כן.

כתוב כאן, שלזכאים עם 1,800 נקודות — 75% ממחיר הדירה. איפה? אני חושבת שהבעיה העיקרית היא גם שיעור המשכנתה וגם שיטת ההחזרים ותנאיהם. אם על שני הדברים האלה תוכל להתגבר, אדוני השר, עשית דבר גדול לעם ישראל. אי-אפשר להתעלם מן הבעיה. בשבוע הבא נדבר על עלייה וקליטה. לא מעט צעירים מתייאשים. זוהי אחת הסיבות לעזיבת הארץ. אני מודיעה שלדירי אין אליבי לעזיבת הארץ. שום דבר איננו יכול להצדיק ירידה מן הארץ. אבל, אינני יכולה להתעלם מהמצוקה הנוראה שמסייעת לתופעה של היורדים והירידה.

אם תשאל אותי האם יש לי פתרונות — גם קודמי העלו הצעות — המשכנתה איננה יכולה להיות מוצמדת למדד ולא לאחד מסוים מהשכר הממוצע במשק. היום השכר הממוצע במשק הוא 515,000 שקל ברוטו. אני צריכה לספר לך, אדוני השר, כמה משפחות משלמות היום יותר משיעור הכנסתן? מאין לוקחים את הכסף?

הביאו כאן עובדות. העובדות מונחות לפני. מצב זה פשוט בלתי נסבל. מי שנפגע באמת — אלה הם בעיקר משפחות צעירות עם ילדים. יש להן הוצאות על הילדים, הקצבאות שהן מקבלות נפגעו ונשחקו, ואילו ההיטלים שהן משלמות הולכים וגדלים. גם התשלומים לביטוח לאומי גדולים יותר. כי צריך לשלם בעד הניכוי והבריאות. ומה נשאר? אנשים הראו לי תלוש שמראה, כי ההוצאה לחשלוש המשכנתה גבוהה יותר מההכנסה מהעבודה.

אינני יכולה להניח שלא היית רגיש לנושא הזה וחיכית עד ששלושה חברי הכנסת משלוש סיעות בכית יביאו את ההצעות האלה לסדר-היום. קשה לי להניח כך. אינני יכולה להניח, שראש הממשלה שכח מה שאמר בערב הבחירות, אותם דברים שציטט חבר הכנסת מיכאל איתן. אבל, אפשר להביא ציטוטים מדברי שרים שאינם ממפלגת העבודה. אתה יודע שאינני חוסכת שום ביקורת גם מראש הממשלה, כאשר זה דרוש. אבל, אל תהיה חד-צדדי. שר השיכון איננו מהמעריך ולא ממפלגת העבודה. את הפתרון אתם צריכים לחפש יחד.

אפשר לומר: עכשיו, בצוק העתים, אתם באים לבקש הקלות? אמי היתה אומרת: מי שיש לו קרחת רוצה תלתלים דווקא. אני רוצה תלתלים, אבל, אי-אפשר להשאיר את המשפחות האלה במצוקה נוראה כזאת. אני יודעת שמשדר השיכון — ואולי אינך יודע על כך, אדוני השר — אינו רוצה לפרסם את הנתונים כמה לווים בעלי זכויות, בעלי משכנתאות, אינם מחזירים את מה שהיו צריכים להחזיר בכל חודש.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אם אני טועה, יש שר שיעמיד אותי על טעות.

מיכאל איתן (הליכוד):

במקרה אני קשור לכוכבי-איר, ואני יודע — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

אני מקווה שאתה לא קשור לעמנואל.

באזורי פיתוח רבים עומדות דירות ריקות, אטומות, כי לדירי המקום אין זכויות מתאימה לדירות אלה, או שלבעלי הזכויות אין סיבה להישאר במקום. בגלל חוסר עבודה שם, או בגלל חוסר אפשרות למצוא שם עבודה מתאימה. לעומת זאת, מעבר לקו הירוק, אין בעיה כזאת, והממשלה דואגת גם לשיכון וגם להעסקה. בכל אופן, בגליל אין התחלות בנייה כלל, שלא כמו בשומרון. ב-1984 היו רק 8,000 התחלות בנייה. השנה יהיו פחות. בתקופת כהונתו של השר עופר ז"ל היו 40,000 — 50,000 התחלות בנייה בשנה.

כפי שידוע, צמצום הבנייה גורר גם עליית מחירים. הבה נראה מה מחיר הדירה. לבקשתי, עשו חשבון והגיעו למסקנה, שמחיר הדירה בדולרים אצלנו הוא כמו בארצות-הברית. כמובן, גם בארצות-הברית יש פערים עצומים, אבל, ההכנסה בדולרים אצלנו היא רבע ואף פחות מזה מההכנסה בארצות-הברית. המשכנתה הניתנת בדרך כלל בארצות אלה היא בערך 75% מהעלות, ובתנאי תשלום שונים.

אדוני השר, במחקר שנערך על-ידי ד"ר סטיוארט גברילאל, מטעם המרכז לחקר המדיניות החברתית בישראל, נקבע, כי לפחות 55% מהזוגות הצעירים נזקקים להלוואות משלימות עד לסכום של 15,000 דולר ויותר, כאשר המשכנתה הגיעה עד עכשיו ל-10,000 דולר בערך. שמעתי שעומדים להעלות את המשכנתה, או שכבר העלו אותה, עד 17,000 דולר או 20,000 דולר. מימון משלים זה ממקורות פרטיים הוא גרוע. המימון צמוד לאינפלציה על בסיס חודשי וגם נושא רכישת ריאלית של 7.5%.

יש דבר נוסף שדיברו עליו גם קודמי, גם חבר הכנסת מיכאל איתן וגם חבר הכנסת יאק אמיר. גם המשכנתה הניתנת על-ידי משרד השיכון צמודה למדד ולא לתוספת הווקר, ומה שקורה לתוספת הווקר אנתון יודעים. המחקר קובע, כי הגורם המכריע לאי-ניצול הזכויות למשכנתה נעוץ בנטל ההחזרים של ההלוואות המשלימות.

אדוני השר, בחודש מרס האחרון היו 272 מימושים. שפל של היה כמותו. רק 11% מהם היו בעלי זכויות גבוהה ונזקקים. מי יכול ליהנות מהמשכנתה? — מי שיש לו גם רכוש נוסף, ולא צריך להזדקק להלוואות משלימות כתנאים גרועים ביותר.

אדוני השר, האם נכון שמי שקיבל 8 מיליוני שקלים עליו להחזיר רק למשרד השיכון קרוב ל-60,000 שקל לחודש? ומה קורה עם יתר ההלוואות? ההנחה היתה שהשכר הריאלי יעלה. אני משערת שזו היתה ההנחה שלך. אדוני השר, כאשר הבאת ב-1979 את עניין המשכנתאות הצמודות. אבל, מה שקרה בינתיים אינני צריכה לתאר כאן, כי חבל על הזמן.

אין לי ספק שנטל המשכנתה מהווה פצצת זמן. אלמלא כן לא היינו מודעקים פה בכנסת לנושא הזה, ואני מצטערת שכל כך מאוחר, אדוני השר, נודעת לנושא. יכול להיות שבנפשוך ובלבך חשבת על כך בלי סוף, וזה הדיר שינה מעיניך. כזה אין לי ספק, אבל, שום דבר לא קרה. אני יודעת שההסתדרות תכעה

של ההלוואה המשלימה — ואיני רוצה להיכנס עכשיו לפירוט — זוגות צעירים הטוענים שקשה להם בותרים בדירות שהן מעבר ליכולתם, בגדול, במקום ובלוקסוס, ואחר-כך באים בטענות. איני רוצה להיכנס לפירוט.

אבל, כאשר התעוררה הטענה הזאת, בדחתי את הנושא והצענו תוכנית שגובשה עם הבנקים בסיוע של המדינה, של פריסת ההלוואה המשלימה על פני 20 — 25 שנים, במקום 18 שנים. אנשים לא ניצלו זכות זאת.

האם יש קושי? ודאי יש קושי. ההלוואה שמקבלים ממשד הבניי והשיכון היא פרוגרסיבית, בהתאם למצבו של הזכאי, לפי קבוצות אוכלוסייה, כמוגדר בשיטה האוניברסלית שעל-פיה אנחנו פועלים, בסיוע מסיבי יותר לחלש יותר, בינוני לבינוני וסיוע קטן יותר לחזק בחזקו.

נשמר העיקרון שההחזר של הלוואה זו אינו עובר על 25% מהשכר הממוצע במשק. אדוני היושב-ראש, הייתי אומר שההחזר אינו עובר אפילו על 20%. החישוב מבחינתו אינו מביא בחשבון את ההכנסה הכוללת של המשפחה, של שני בני הזוג.

ככל שמדובר במקומות שבהם אנחנו רוצים בפיתוח ובהכנות אוכלוסייה, הסיוע מגיע עד כדי 90% ממחיר הדירה וההחזר אינו עולה על 15% מהשכר הממוצע במשק.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שר הביני והשיכון ד' לוי:
הכול בדוק. כל נתון בדוק.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

שר הביני והשיכון ד' לוי:
לא אמרתי. אמרתי במקומות שבהם — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

היו"ר ד' תיכון:
רבתי, לא להתרגש ולא להפרע.

שר הביני והשיכון ד' לוי:
הכול בדוק. הכול לפי מספרים, נתונים ובטוחות.

אנחנו לא עומדים במצב שאנשים לא מבצעים, שהם בחזק, כרחוב, או אלה שמבצעים אינם משלמים. נכון, יש קושי. צריך להקל — אני כעד. אני לא חשוד בעיני חברי הכנסת הנכבדים, שאני רגיש פחות מהם כסוגיה הזאת.

יש מצבים שצריך לראות גם את התמונה הכוללת וגם את היכולת של המדינה. בהתאם לכך הרכבתי צוות, מיניתי צוות במשרדי לדיון עם משרד האוצר. הוקם צוות משותף לשני המשרדים, כדי לבחון דרכים להקל, אם יחריף המצב כתחום הכלכלי או אם תהיה תופעה של אנשים שאובייקטיבית אינם יכולים לשלם. תהיה מסגרת אשר תטפל, תסייע ותפתור יחד אתם, לכשיידרש ולתקופה מסוימת, תוך בחינת השינוי במצבו של האיש ובמצב הכלכלי.

עם זאת, עלי להזכיר, אדוני היושב-ראש, שהצעה דומה הועלתה על-ידי חבר הכנסת וירשובסקי בחודש פברואר. היא

אגב, אדוני השר, האם ידוע לך שאת המשכנתה צריך לשלם כ-1 בחודש ואת השכר מקבלים הרבה יותר מאוחר? למה זה כך? אולי גם משרד השיכון צריך להתאים את עצמו?

לבסוף, אני אציע את ההצעות הבנליות. וכי אני יכולה להמציא פטנטים אחרים? גם חברי הציעו. אם כן: הצמדת ומשכנתה לחוספת היוקר ולהסכמי השכר במשק, לא למרד; הכרה במשכנתאות לצורך זיכוי במס הכנסה — אגב, זה דבר שמקובל בארצות רבות; קביעת גג החזר-מקסימלי לכל ההלוואות הצמודות והמשלימות ביחס למשכנתה נטו של הלווה, ולא הברוטו הממוצע; אולי גם הקלה בנטל הריבית של ההלוואות. אדוני השר, עם ישראל יכרן אותך. אם את כל זה תצליח לחקן, והרי העוול הוא עצום.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. ישיב שר הביני והשיכון, בבקשה.

שר הביני והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפשר היה לקיים בנושא זה ויכוח נוקב, כי כל אחד שרכב כנאומי תחומים שונים שאינם קשורים כלל לנושא, החל בהיקפי הבנייה והוויכוח הפוליטי-המדיני, וכלה בתיאור מצב הרחוק מלהיות תואם את המציאות.

לשמר את התיאורים — זו לא יבין זאת. אבל הרושם הישיר הוא, שבעצם אנשים מתגלגלים ברחובות, בכתיסה, אינם משלמים את חובותיהם או מוטלים עליהם עיקולים; אנשים אינם מבצעים את זכאותם או שאינם רוכשים דירות, המצוקה שוררת בכל רחבי הארץ והכנסת גועשת. לא כך המצב. כולנו זוכרים תקופות, כולנו זוכרים אווירה, כולנו זוכרים מצוקות. המצב השתנה ללא היכר. השאלה המתבקשת היא: האם ניתן היה להמשיך באותה גישה של הלוואות לא צמודות, למשל? האם המדינה היתה יכולה לעמוד בכך?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איש לא הציע זאת.

שר הביני והשיכון ד' לוי:

האם המדינה היתה יכולה לעמוד כזה? כל אחד מהיושבים כאן יודע, שזה היה בלתי אפשרי, בלתי צודק, בלתי ניתן. משום כך צריך היה להנהיג את השיטה שאותה הנהגתי מאז 1979.

לאור הנתונים, אדוני היושב-ראש, אפשר להוכיח בעליל, כמספרים, לאור הביצוע והפרגנונות, שהשיטה הוכיחה את עצמה, הכלי הוכח ככלי פרוגרסיבי, הנותן תשובה לכל שכבה, בהתחשב במצב הסוציו-כלכלי שלה. שיפור ניכר מאוד הושג בתחום הזה. אינטגרציה אמיתית נוצרה בחברה שלנו. עם הסיוע המוענק להם על-ידי המדינה, יכלו אנשים לעזור לעצמם לצאת מן המסלול, מן הנתיב אשר קראתי לו "נתיב הייסורים". כתחום זה אדם סמוך תמיד על שולחן הממשלה כנתמך. כנטל הוא יצא מהמצוקה הזאת. כל מנכאי השחורות התאכזבו. אנשים הלכו והסתיעו בסיוע של המדינה. פתרו את בעיית דיוורם בהיקף שלא היה כדוגמתו בשום תקופה. זה הוכח.

איני רוצה להתייחס לכל הטענות וההאשמות. אני עושה כמיטב יכולתי, ברוך השם בהצלחה. אם יש קושי, מתמודדים עמו ופתורים אותו. אין מצב שנקבע משהו וזהו. מדי פעם בפעם נערכת בדיקה לעומק בברומטר חברתי.

מוסר התשלומים גבוה, אדוני היושב-ראש, גבוה מאוד ולא חל משבר. לפני חודשים מספר, כאשר התעוררה הסוגיה

הועברה לוועדת הכספים, ועדת הכספים הקימה ועדת משנה. ועדת-המשנה החלה בדיוניה ונציגי משרד הבינוני והשיכון עם משרד האוצר מגישים הצעות קונקרטיות.

אני מקווה שהדבר הזה ילובן על כל היבטיו, ביחד, ואני מציע להעביר את ההצעות שהועלו כאן לוועדה, ביחד. אנחנו מוכנים לשחק פעולה בכל דרך שיש בה גם היגיון כלכלי וגם רגישות חברתית. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה רבה לשר הבינוני והשיכון. חבר הכנסת מיכאל איתן, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכספים? מיכאל איתן (הליכוד): מסכים.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת ז'אק אמיר, אתה כוודאי חבר בוועדת המשנה, האם אתה מסכים להעביר את הנושא?

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אני מסכים, ואני אפנה ישירות לשר את הפונים אלי, המשלמים החוזרים הגבוהים מ-50% משכרם. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. נשמח לשמוע בוועדה. חברת הכנסת חייקה גרוסמן, האם את מסכימה?

חייקה גרוסמן (מפ"ס):
מסכימה, אבל לא הייתי רוצה שזאת תהיה רק ועדת הכספים.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא הזה נדון פעמים מספר וכך החליטה ועדת הכנסת. לכן הוקמה ועדת משנה בראשותו של חבר הכנסת רמון. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ כ ה

כער ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת הכספים — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

הנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים.

רבותי, אני מודה לחברי הכנסת שנשארו עד עתה. הישיבה תמזה. הכנסת תתכנס כיום שני, כ"ח בסיוון, 17 ביוני, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 14:34.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות צ"ה — צ"ז

- א. שאלות בעל-פה.
- ב. שאלות ותשובות.
- ג. הודעה מדינית מפי ראש הממשלה.
- ד. סקירת שר המשטרה על פעולות משרדו.
- ה. הצעות לסדר-היום והצעות חוק.
- ו. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2).
- ז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 24).
- ח. סקירת שר התעשייה והמסחר על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- ט. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו — גמר הדיון.
- י. הצעת חוק לחיקוק חוק הספנות (הגבלת אחרייתם של כעלי כלי שיט) (תיקון). התשס"ה — 1985 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12) (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 24). התשס"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשס"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, התשס"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק חג המצות (איסורי חמץ). התשס"ה — 1985 (קריאה ראשונה) — הצעת חברי הכנסת א"ח שאקי וא' שפירא.
- טז. שחיקת הקצבאות לגמלאים — הצעת חבר הכנסת רן כהן. יז. ממדי הירידה מן הארץ — הצעת חברי הכנסת י" צבן, מ' בריאון, נ' ארד, פ' גולדשטיין וג' כהן.
- יח. מינויים מפלגתיים ב"חברת הכימיקלים" — הצעת חבר הכנסת י" ארצי.
- יט. מפעל כ"ל — פאר התעשייה הכימית הישראלית — הצעת חבר הכנסת י"ז אמיר.
- כ. קרן ביטוח סיעוד — הצעת חבר הכנסת י" צבן.
- כא. פטורי מורים והשיכושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעת חברי הכנסת מ' פלד, ד' דנינו, ד' מגן ור' איתן.
- כב. מפעל "אתא" — הצעת חברי הכנסת מ' וילנר, ר' כהן, י" צבן, מ' פלד, ש' רייס וי' שמאי.
- כג. שחיקת העולם נוכח הטבח המתבצע בימים אלה בסברה ובשתילה — מאת חבר הכנסת א' גרנות.
- כד. הצעת חוק הכניסה לישראל, (תיקון מס' 4). התשס"ה — 1985 (קריאה ראשונה) — הצעת חבר הכנסת מ' כהן-אבידב.
- כה. דרישה לבטל החלטת בדבר אישור הוראות כעז מס ערך מוסף (שיעור המס על עסקה ועל ייבוא טובין). התשס"ה — 1985.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבה צ"ז

319. הצטרפותה של ישראל לתוכנית "מלחמת הכוכבים" — הצעתו של חבר הכנסת מ' פלד.
320. סכנת פיטורי 500 עובדים ברפא"ל — הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר.
321. בעייתיה החברתיות והכלכליות של אום-אל-פתם — הצעתו של חבר הכנסת ת' טובי.
322. דחיית קבלת תלמידים ברשת "אורט" — הצעתו של חבר הכנסת י" ארצי.
- 323 — 325. תנאי החזר ההלוואות של זכאי משרד השיכון — הצעותיהם של חברי הכנסת מ' איתן, י"ז אמיר וד' גרדמן.

ג. הצעת חוק אגרת לימוד במוסדות להשכלה גבוהה (הוראת שעה), התשס"ה — 1985

1. הגדרות.
 - א. "תלמיד" — מי שלומד במוסד במסגרת תוכנית לימודים לקראת תואר אקדמי מוכר או לתעודה מאלה המפורטות בתוספת השנייה;
 - ב. "שכר לימוד יסודי" — שכר הלימוד שמוסד רשאי לגבות מתלמידי הלומד בו במסגרת תוכנית לימודים רגילה לקראת תואר אקדמי מוכר, כעד שנת לימודים רגילה;
 - ג. "מוסד" — מוסד ששמו נקוב בתוספת הראשונה;
 - ד. "המועצה להשכלה גבוהה" — כמשמעותה בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1958;
 - ה. "מוסד" — מוסד ששמו נקוב בתוספת הראשונה;

לפי המתכונת שבה משולם שכר הלימוד; האגרה השולם כשהיא מוגדלת לפי שיעור עליית המדד לאחרונה לפני יום התשלום בפועל לעומת המדד שפורסם באוגוסט שקדם לתחילת השנה האקדמית; שולמה האגרה בשיעורים, תחול הוראה זו על כל שיעור.

6. ריבית פיגורים

(א) לא שילם תלמיד את סכום האגרה המגיע ממנו לשנה האקדמית התש"מ"ה עד המועד האמור בסעיף 2(ב), או לא שילם תלמיד סכום המגיע ממנו על חשבון האגרה לשנים האקדמיות התש"מ"ו והתש"מ"ז תוך ארבעה-עשר ימים מהמועד שבו עליו לשלם כאמור בסעיף 5(ב), יהיה חייב גם בתשלום ריבית צמודה בשיעור של 0.5% מהסכום האמור לכל שבוע של פיגור החל כמועד שנקבע לתשלום כאמור.

(ב) השר רשאי למנות ועדות שיהיו מוסמכות לפטור מתשלום ריבית בשל פיגור בתשלום האגרה, או להקטין את שיעורה של הריבית, אם דאו כי הפיגור בתשלום נבע מסיבה מוצדקת.

7. החזר תשלום יתר

שולמה אגרה ביתר, יחזיר אוצר המדינה, באמצעות המוסד, את סכום היתר לתלמיד, בתוספת הפרשי הצמדה על סכום היתר לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום ההחזר לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני היום שבו שולם תשלום היתר.

8. תוצאות אי-תשלום האגרה

תלמיד שלא שילם את האגרה לא יהיה זכאי לקבל מהמוסד תעודה או אישור לימודים אחר.

9. התחשבות ודיווח

(א) מוסד יעביר לאוצר המדינה את סכומי האגרה שנבה במועדים ובאופן שיקבע השר בתקנות.

(ב) לא יאוחר מ-31 בדצמבר שלאחר תום שנה אקדמית, יעביר מוסד לשר-דין וחשבון בדבר סכומי האגרה שנבה בשנה האקדמית האמורה; השר יקבע בתקנות הוראות בדבר פרטי הדין וחשבון ואופן הגשתו.

10. ביצוע ותקנות

(א) השר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

(ב) השר ושר החינוך והתרבות רשאים, באישור המועצה להשכלה גבוהה וועדת החינוך והתרבות של הכנסת, להוסיף מוסדות לרשימה שבתוספת הראשונה ולהוסיף סוגי תעודות לרשימה שבתוספת השנייה.

11. תחולה

חוק זה יחול לגבי השנים האקדמיות התש"מ"ה, התש"מ"ו והתש"מ"ז, והוא יחול על כל מי שהיה תלמיד במוסד ערב פרסומו של חוק זה או לאחריו.

"שנה אקדמית" — שנה המתחילה ב-1 באוקטובר של שנה פלונית ומסתיימת ב-30 בספטמבר של השנה שלאחריה;

"מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה;

"השר" — שר האוצר.

2. אגרה שנתי

(א) תלמיד ישלם לאוצר המדינה, באמצעות המוסד שבו הוא לומד, אגרה לכל אחת מן השנים האקדמיות התש"מ"ה, התש"מ"ו והתש"מ"ז.

(ב) לשנה האקדמית התש"מ"ה חלה האגרה בסכום של 55,000 שקלים, והיא חשולם בחשולם אחד עד יום כ"ה בחמוז התש"מ"ה (14 ביולי 1985), כשהיא מוגדלת לפי שיעור עליית המדד שפורסם לאחרונה לפני יום התשלום בפועל לעומת המדד שפורסם ב-15 באוגוסט 1984; עד יום כ"ה בחמוז התש"מ"ה (30 ביוני 1985) יפרסם השר ברשומות את סכום האגרה שחושב לפי סעיף קטן זה.

(ג) לכל אחת מן השנים האקדמיות התש"מ"ו והתש"מ"ז יהיה סכום האגרה 130,000 שקלים, כשהוא מוגדל לפי שיעור עליית המדד שפורסם באוגוסט שקדם לתחילת השנה האקדמית, לעומת המדד שפורסם ב-15 באוגוסט 1984; לפני תחילתה של כל אחת מן השנים האמורות יפרסם השר ברשומות את סכום האגרה שחושב לפי סעיף קטן זה.

(ד) סכומי האגרה שלפי סעיף זה יחולו לגבי תלמיד שעל-פי תקנות המוסד חייב בשכר לימוד העולה על 50% משכר הלימוד היסודי.

3. שיעורי אגרה מופחתים

(א) תלמיד שעל-פי תקנות המוסד חייב בתשלום עד 25% משכר הלימוד היסודי, ישלם 25% מסכום האגרה.

(ב) תלמיד שעל-פי תקנות המוסד חייב בתשלום למעלה מ-25% אך לא יותר מ-50% משכר הלימוד היסודי, ישלם 50% מסכום האגרה.

4. אגרה שישלם תלמיד שאינו משלם שכר לימוד

(א) תלמיד שעל-פי הסכם העסקה או על-פי כל הסדר אחר אינו משלם בעצמו את שכר הלימוד, יהיה חייב בתשלום אגרה בשיעור שהיה משלם אילו שילם את שכר הלימוד בעצמו.

(ב) תלמיד הפטור מתשלום שכר לימוד יהיה חייב בתשלום אגרה בשיעור שהיה משלם אילו היה פטור.

5. מועדי תשלום והצמדת תשלומים

(א) לשנה האקדמית התש"מ"ה יגבה המוסד את האגרה בתשלום אחד כאמור בסעיף 2(ב).

(ב) לשנים האקדמיות התש"מ"ו והתש"מ"ז יגבה המוסד את האגרה יחד עם שכר הלימוד, מראש או בתשלומים, הכול

תוספת ראשונה

(סעיף 1)

א. אוניברסיטאות	1. האוניברסיטה העברית בירושלים
2. הטכניון — מכון טכנולוגי לישראל	
3. אוניברסיטת תל-אביב	
4. אוניברסיטת בר-אילן	
5. אוניברסיטת חיפה	
6. אוניברסיטת בן-גוריון בנגב	
7. מכון ויצמן למדע	
8. האוניברסיטה הפתוחה	
- ב. מוסדות להשכלה גבוהה אחרים
1. בצלאל — אקדמיה לאמנות ועיצוב ירושלים
 2. האקדמיה למוסיקה בירושלים ע"ש רובין
 3. בית-ספר גבוה לטכנולוגיה בירושלים
 4. בית-הספר הגבוה למדעי הטקסטיל ולאופנה ע"ש שנקר

תוספת שנייה

(סעיף 1)

תעודת הוראה	תעודת לשון עברית
תעודת הדרכה	תעודת הכשרת סגל בכיר למרכזים קהילתיים
תעודת ספרנות	תעודת הכשרה ופיתוח תוכניות לילדים בגיל הרך
תעודת מתורגמנות	תעודת "אמן"
תעודת לימודי מדעי המחשב	תעודת משחק
תעודת לימודים אורבניים	תעודת לימודי המשך במינהל עסקים

ד. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא "החומרים המסוכנים

- ועדת הפנים ואיכות הסביבה הניחה על שולחן הכנסת, ביום כ' באדר התשמ"ה, 13 במרס 1984, מסקנות ביניים בנושא אחסון חומרים רעילים — הצעתם של חברי הכנסת עובדיה עלי ודוד דנינו.
- בהמשך לדיון בנושא אחסון חומרים רעילים, קיימה הוועדה, ביום ח' בסיוון התשמ"ה, 28 במאי 1985, ישיבה בנושא החומרים המסוכנים, זאת בעקבות מידע שמסר מנהל השירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים, ד"ר אורי מרינוב, כי בארץ קרו מקרים מספר המצביעים על כך שקיימת סכנה, כי במפעלים תעשייתיים ומחוצה להם ייגרמו אסונות כתוצאה מהתפזרות של חומרים רעילים בשל תקלות, תאונות והזנחה.
- במהלך הדיון הוברר לוועדה כי כיום כמה משרדי ממשלה אחראים על מספר רב של חוקים ואין ראייה כוללת, וכי אסונות שאירעו לאחרונה בארץ מחייבים לרכז במשרד אחד את כל הטיפול בעניין זה.
- בתום הדיון קיבלה הוועדה את המסקנות הבאות:
1. הוועדה חוזרת ודורשת מהממשלה להקים במשרד הפנים
 2. הוועדה ממליצה כי משרד הפנים יקבע מי יעמוד בראש המטה.
- יחידת מטה שתרכז את הטיפול בחומרים מסוכנים ותפקידה יהיה:
- א. לקבוע דרכי תיאום ושיתוף פעולה בין הגורמים השונים המטפלים בנושא.
 - ב. לגבש מדיניות לאומית כוללת לטיפול בבעיית החומרים המסוכנים, כגון מניעת אסונות, טיפול בכימיקלים וסילוק פסולת של חומרים כימיקליים.
 - ג. איסוף מידע והעמדתו לשימוש העוסקים בנושא.
 - ד. הערכת סיכונים במפעלים.
 - ה. מתן ייעוץ וסיוע במקרי חירום.
 - ו. הכנת הצעות חוק על-פי הצורך.
 - ז. הכשרת כוח אדם מקצועי.
 - ח. הקמת קרן שתרכז משאבים מהגורמים המזהמים לבצוע הפעולות הנדרשות.